

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кафедра інформаційних систем в управлінні та обліку

Олексій Григорович Левковський

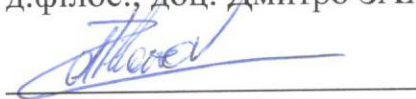
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему

«Розвиток теорії та методики аудиту»

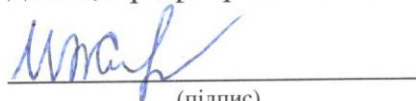
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник
д.філос., доц. Дмитро ЗАХАРОВ

(підпис)

Рецензент
д.е.н., проф. Ірина ЖИГЛЕЙ

(підпис)

Завідувач кафедри інформаційних
систем в управлінні та обліку
д.е.н., проф. Сергій ЛЕГЕНЧУК

(підпис)

Житомир
2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ АУДИТУ	7
1.1. Поняття теорії та методики аудиту	7
1.2. Види аудиту та нормативно-правове регулювання аудиторської діяльності	10
1.3. Історія розвитку теорії аудиту: основні етапи та вчені	15
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ АУДИТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «РУНА»	23
2.1. Основні методи та порядок здійснення аудиту	23
2.2. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Руна»	29
2.3. Особливості організації аудиту на ТОВ «Руна»	38
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	48
3.1. Проблеми здійснення аудиту у сучасних умовах	48
3.2. Напрямки розвитку та вдосконалення здійснення аудиту	53
Висновки до розділу 3	57
РОЗДІЛ 4. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	59
4.1. Педагогічні умови викладання бухгалтерських дисциплін	59
4.2. Сучасні інструменти викладання бухгалтерських дисциплін	65
Висновки до розділу 4	70
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	85

ВСТУП

Актуальність дослідження розвитку теорії та методики аудиту зумовлена глибокими трансформаціями, що відбуваються в економічному, правовому та інформаційному середовищі сучасного суспільства. Зміни у формах ведення бізнесу, впровадження нових технологій, глобалізаційні процеси та підвищення вимог до прозорості фінансової звітності актуалізують потребу в переосмисленні функцій, принципів і процедур аудиторської діяльності. У цих умовах аудит стає не лише інструментом контролю достовірності фінансової інформації, а й важливим елементом забезпечення довіри між усіма учасниками економічного процесу — інвесторами, власниками, державою, суспільством.

Сучасна економіка характеризується високим рівнем складності та динамізму, що потребує відповідного удосконалення теоретико-методологічної бази аудиту. Більше того, у зв'язку з цифровізацією бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також широким застосуванням автоматизованих інформаційних систем, виникають нові виклики для аудиторів, які повинні враховувати не лише традиційні методи перевірки, а й володіти сучасними інструментами аналізу великих обсягів даних. У цьому контексті розвиток методики аудиту передбачає інтеграцію інформаційних технологій, включаючи застосування штучного інтелекту, блокчейну та аналітики ризиків, що вимагає від аудиторів нових знань та навичок.

Поряд із технічними аспектами, актуальність дослідження також зумовлюється потребою вдосконалення нормативного регулювання аудиторської діяльності, як на національному, так і на міжнародному рівнях. У багатьох країнах, зокрема в Україні, процеси реформування аудиту перебувають у фазі активного розвитку: імплементуються вимоги міжнародних стандартів аудиту, змінюється структура професійного нагляду, впроваджуються нові підходи до оцінки якості аудиторських послуг. Ці процеси вимагають глибокого теоретичного осмислення й обґрунтування, що, у свою чергу, неможливе без системного наукового дослідження фундаментальних засад аудиторської науки.

Крім того, зростає потреба в міждисциплінарному підході до аудиту, адже ефективне проведення перевірок передбачає врахування правових, економічних, управлінських, інформаційних та етичних аспектів діяльності підприємств. Це потребує оновлення теоретичних підходів до визначення сутності, цілей та завдань аудиту, а також розробки нових методичних прийомів і процедур, адаптованих до сучасного середовища. У цьому сенсі теорія аудиту виступає не лише як академічна дисципліна, а як наука прикладного характеру, що впливає на реальні управлінські рішення та економічну безпеку суб'єктів господарювання.

Особливої ваги набуває питання незалежності та професійної етики аудиторів, яке тісно пов'язане з довірою до результатів аудиту. Гучні корпоративні скандали, пов'язані з маніпуляцією фінансовою інформацією та недоброчесною поведінкою окремих аудиторських фірм, сприяють зниженню довіри інвесторів до аудиторських звітів. Це ще більше підкреслює потребу у формуванні нових підходів до забезпечення етичної відповідальності аудиторів, запровадження механізмів запобігання конфлікту інтересів та гарантування їхньої незалежності.

Розвиток теорії та методики аудиту є не просто науковим завданням, а необхідною умовою ефективного функціонування фінансової системи в умовах сучасної економіки. Це дослідження має на меті не лише удосконалення науково-теоретичних засад аудиторської діяльності, але й практичну реалізацію нових підходів до оцінки фінансової звітності, управління ризиками, забезпечення прозорості бізнесу та захисту інтересів усіх зацікавлених сторін. У цьому контексті актуальність дослідження є беззаперечною та має як наукове, так і практичне значення для розвитку аудиту як професії і як інструмента економічного розвитку.

Метою дослідження є обґрунтувати теоретичні засади та дослідити практичні аспекти розвитку теорії і методики аудиту в сучасних умовах, з урахуванням нормативно-правового регулювання, історичних тенденцій, реального функціонування на прикладі ТОВ «Руна», а також визначити проблемні аспекти та перспективи удосконалення аудиторської діяльності, включаючи

педагогічні підходи до викладання відповідних дисциплін у закладах вищої освіти.

Відповідно до поставленої мети потрібно вирішити наступні **завдання**:

- дослідити поняття теорії та методики аудиту;
- проаналізувати види аудиту та нормативно-правове регулювання аудиторської діяльності;
- охарактеризувати історію розвитку теорії аудиту: основні етапи та вчені;
- визначити основні методи та порядок здійснення аудиту;
- провести організаційно-економічну характеристику ТОВ «Руна»;
- з'ясувати особливості організації аудиту на ТОВ «Руна»;
- зробити аналіз проблем здійснення аудиту у сучасних умовах;
- дослідити напрямки розвитку та вдосконалення здійснення аудиту;
- проаналізувати педагогічні умови викладання бухгалтерських дисциплін;
- визначити сучасні інструменти викладання бухгалтерських дисциплін.

Об'єктом дослідження є система теоретичних і практичних основ аудиту як виду професійної діяльності в умовах трансформацій економіки та освіти.

Предметом дослідження є теоретичні засади, методика, нормативно-правове забезпечення, практика функціонування аудиту та сучасні підходи до його викладання у вищій школі.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечили всебічне вивчення теорії та методики аудиту. Зокрема, метод аналізу та синтезу використано для теоретичного осмислення сутності аудиту, його методичних засад і нормативного регулювання; історичний метод дав змогу простежити етапи становлення аудиту як наукової дисципліни та практичної діяльності; системний підхід забезпечив розгляд аудиту як складного соціально-економічного явища у взаємозв'язку з інституційними, правовими та освітніми процесами. Метод порівняння застосовувався при вивченні різновидів аудиту та особливостей їх застосування на практиці, зокрема на прикладі діяльності ТОВ «Руна». Емпіричні методи, зокрема спостереження та аналіз первинної документації, дали змогу дослідити

реальну організацію аудиторських процедур. Також використано елементи педагогічного аналізу при розгляді особливостей викладання бухгалтерських дисциплін у закладах вищої освіти, що дозволило виявити актуальні освітні інструменти формування фахових компетентностей.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному підході до аналізу теорії та методики аудиту з урахуванням сучасних умов господарювання, нормативно-правових змін та викликів цифрової трансформації, а також у виокремленні особливостей практичного функціонування аудиту на прикладі конкретного підприємства — ТОВ «Руна». Уперше обґрунтовано необхідність інтеграції педагогічних принципів і сучасних інструментів навчання у викладання бухгалтерських дисциплін як складової підготовки майбутніх фахівців з аудиту, що дозволяє сформувати цілісне бачення розвитку галузі в теоретичному, практичному та освітньому вимірах.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування його результатів для удосконалення аудиторської діяльності в умовах сучасного бізнес-середовища, зокрема через впровадження ефективних методичних підходів до організації та проведення аудиту на підприємствах, подібних до ТОВ «Руна». Розроблені рекомендації можуть бути використані в практиці аудиторських фірм, у процесі внутрішнього контролю на підприємствах, а також у навчальному процесі вищих навчальних закладів при викладанні дисциплін з аудиту та бухгалтерського обліку для підвищення професійної компетентності майбутніх фахівців.

Структура роботи складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ АУДИТУ

1.1. Поняття теорії та методики аудиту

Поняття теорії та методики аудиту є фундаментальними для розуміння сутності аудиторської діяльності як одного з ключових елементів системи фінансового контролю в сучасній економіці. Аудит у широкому значенні — це незалежна перевірка фінансової звітності, облікових записів та іншої інформації підприємства з метою встановлення її достовірності, відповідності законодавству та загальноприйнятим стандартам. Разом із тим, для здійснення якісного аудиту необхідне ґрунтовне наукове підґрунтя, яке забезпечується відповідною теорією, а також чіткий набір інструментів і прийомів, що формують методику аудиту.

Теорія аудиту становить сукупність систематизованих знань, які розкривають суть, функції, завдання та принципи аудиторської діяльності. Вона обґрунтовує місце і роль аудиту в економічній системі, визначає його зв'язки з суміжними науками, такими як бухгалтерський облік, фінанси, економічний аналіз і право. Теоретичні засади аудиту охоплюють питання класифікації видів аудиту, етичних принципів аудиторської діяльності, обґрунтування поняття незалежності аудитора, відповідальності сторін у процесі аудиту, а також природи взаємовідносин між аудитором, суб'єктом господарювання та користувачами фінансової звітності.

Згідно з визначенням, наведеним у роботі О.М. Бондаренка, О.О. Матвєєвої та Л.І. Руденко, аудит є формою незалежного контролю, завданням якого є перевірка правильності ведення обліку і достовірності фінансової звітності, а також оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання [3]. У цьому контексті теорія аудиту виконує методологічну функцію: вона формулює цілі перевірки, визначає об'єкти та суб'єкти аудиту, а також обґрунтовує роль аудиту у системі корпоративного управління.

Методика аудиту, у свою чергу, є практичною реалізацією теоретичних положень і включає систему методів, прийомів, процедур та етапів здійснення аудиторської перевірки. Вона розробляється на основі як загальнонаукових, так і спеціальних методів дослідження, таких як аналіз, індукція, дедукція, документальна перевірка, інвентаризація, підтвердження, спостереження, анкетування тощо. Методика визначає, яким чином аудитор повинен організувати перевірку, які джерела інформації використовувати, як обирати зразки для тестування, як оцінювати рівень ризику та формувати аудиторський висновок. Таким чином, методика є прикладною основою для досягнення цілей аудиту — виявлення помилок, недоліків, фактів шахрайства або недостовірного відображення інформації.

Методика аудиту включає конкретні процедури перевірки, вибіркового або суцільного аналізу господарських операцій, формування аудиторських доказів, оцінку ризиків та формування висновків. Як зазначає Г. Даценко у співавторстві з О. Кудирко, методика аудиту основних засобів на виробничих підприємствах має ґрунтуватися на чіткому розумінні специфіки активів, етапів їх обліку та можливих ризиків шахрайства чи помилок [13]. Саме методична послідовність дозволяє аудитору систематизувати перевірку, виділити основні аудиторські процедури, що забезпечують формування обґрунтованої думки.

У межах формування методики аудиту важливим є застосування принципу професійного судження та оцінки аудиторського ризику. Ніколаєнко М.О. наголошує, що в процесі аудиту фінансового стану підприємства аудитор повинен орієнтуватися не лише на стандарти аудиту, а й на економічну логіку господарської діяльності суб'єкта перевірки [30]. Таким чином, методика аудиту включає в себе не лише технічні етапи перевірки, але й аналітичні оцінки, які базуються на професійному досвіді та інтуїції аудитора.

Методичні аспекти аудиту визначають також форми і способи збирання аудиторських доказів. За словами С. Візіренка та С. Макаріхіна, достовірність аудиторського висновку залежить від ретельно сформованого плану перевірки, правильного вибору процедур тестування, а також якості документації результатів

[6]. Методика передбачає як тестування внутрішнього контролю, так і детальний субстантивний аналіз бухгалтерських документів, рахунків та звітності.

О.М. Бондаренко у конспекті лекцій підкреслює, що правильне розуміння методики аудиту є запорукою якісної професійної підготовки аудитора, адже саме від методичного апарату залежить повнота й обґрунтованість аудиторських висновків [2]. Викладання дисципліни «Організація і методика аудиту» базується на принципах інтеграції теоретичних знань з практичними кейсами, що сприяє формуванню компетенцій майбутніх фахівців.

З позиції В.Є. Слюсаренка, методика аудиту має враховувати зміну економічного середовища та трансформацію фінансової звітності під впливом цифровізації [52]. У сучасних умовах зростає роль інформаційних технологій, що вимагає від аудиторів адаптації методик до роботи з автоматизованими системами обліку.

Особливої ваги набуває інтеграція теоретичних знань і методичних підходів в умовах динамічних змін економічного середовища, цифровізації облікових систем, удосконалення законодавства та посилення вимог до прозорості фінансової інформації. Сучасна теорія аудиту має адаптуватися до нових викликів, включаючи питання комп'ютерного аудиту, оцінки кіберризиків, перевірки сталого розвитку та нефінансової звітності. Водночас методика повинна забезпечувати практичну реалізацію цих завдань за допомогою сучасних технологій і професійних стандартів, зокрема Міжнародних стандартів аудиту (ISA), які стали глобальним орієнтиром для фахівців.

Актуальність застосування методики аудиту для окремих об'єктів обліку підкреслює також Г.О. Гузева, яка аналізує формування Звіту про власний капітал. Вона зазначає, що для ефективного аудиту цього елемента фінансової звітності необхідна не лише глибока теоретична обізнаність, а й розробка спеціалізованих процедур оцінки змін у капіталі підприємства [10].

Особливе значення має методика аудиту грошових коштів, яка, за словами О. Сілівончика та М. Скрипника, потребує чіткого дотримання процедур перевірки касових операцій, банківських виписок, внутрішніх регламентів

підприємства [49]. У цьому аспекті методика стає інструментом для мінімізації ризиків зловживань та виявлення порушень у веденні грошових операцій.

Отже, поняття теорії та методики аудиту є взаємозалежними й утворюють цілісну систему знань, необхідну для ефективного здійснення аудиторської діяльності. Теорія формує світоглядну і концептуальну базу аудиту, тоді як методика забезпечує його практичну реалізацію. Їх гармонійне поєднання дозволяє аудитору здійснювати обґрунтовані та об'єктивні висновки, сприяє зміцненню довіри до фінансової інформації та загалом підвищує якість фінансового управління як на рівні окремих підприємств, так і на макроекономічному рівні.

1.2. Види аудиту та нормативно-правове регулювання аудиторської діяльності

Аудиторська діяльність є важливою складовою системи фінансового контролю, яка забезпечує об'єктивну оцінку достовірності фінансової звітності та ефективності управління господарською діяльністю суб'єктів господарювання. У межах цього процесу важливе місце посідає класифікація аудиту за різними критеріями, що дозволяє сформувати гнучку систему перевірок, адаптовану до конкретних цілей, умов і вимог користувачів. Водночас якісне і правомірне здійснення аудиту неможливе без чіткого нормативно-правового регулювання, яке встановлює вимоги до професійної діяльності аудиторів, процедур перевірки та оформлення результатів аудиту.

У практиці аудиторської діяльності виокремлюють кілька основних видів аудиту залежно від мети, ініціатора, об'єкта перевірки, форми проведення тощо. Найпоширенішим є поділ аудиту на обов'язковий і ініціативний. Обов'язковий аудит проводиться відповідно до вимог законодавства у встановлених випадках, наприклад, для акціонерних товариств, банків, страхових компаній або суб'єктів, що мають публічний інтерес. Ініціативний аудит, своєю чергою, здійснюється за бажанням керівництва підприємства або власників з метою отримання незалежної

оцінки фінансового стану, виявлення внутрішніх ризиків чи підготовки до інвестування. Також аудит класифікується за суб'єктом перевірки — зовнішній аудит здійснюється незалежною аудиторською фірмою, а внутрішній — штатними працівниками підприємства для внутрішніх управлінських потреб.

Ще одним важливим критерієм є предмет перевірки. Так, фінансовий аудит спрямований на підтвердження достовірності фінансової звітності відповідно до стандартів обліку. Операційний аудит фокусується на ефективності управління ресурсами та оптимізації бізнес-процесів. Комплаєнс-аудит перевіряє відповідність діяльності суб'єкта вимогам законодавства, стандартів, етичних кодексів та внутрішніх політик. Крім того, в умовах цифровізації та посилення уваги до нефінансової звітності набуває поширення екологічний, соціальний аудит і аудит сталого розвитку, які виходять за межі традиційної фінансової перевірки.

Досліджуючи питання правового закріплення видів саме державного фінансового аудиту, на підставі аналізу чинного законодавства можна виокремити такі його види [39-42]:

- Державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм — здійснюється відповідно до Порядку проведення Державною аудиторською службою та її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 № 1017);

- Державний фінансовий аудит діяльності суб'єктів господарювання — регулюється Порядком проведення Державною аудиторською службою та її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.03.2019 № 252);

- Державний фінансовий аудит виконання місцевих бюджетів — регламентується Порядком проведення Державною аудиторською службою та її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту

місцевих бюджетів (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12.05.2007 № 698);

– Державний фінансовий аудит Пенсійного фонду України та фондів загальнообов’язкового державного соціального страхування — проводиться відповідно до Порядку проведення Державною аудиторською службою та її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту цих фондів (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 № 1147);

– Державний фінансовий аудит державних (регіональних) цільових програм — здійснюється згідно з Порядком проведення Державною аудиторською службою та її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту державних (регіональних) цільових програм (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2018 № 692).

О. Подолянчук у своїй науковій праці зазначає, що «регулювання аудиторської діяльності в Україні можна умовно поділити на три рівні: державне регулювання, професійне регулювання і внутрішнє регулювання». Вона також наголошує, що Україна наразі перебуває лише на етапі становлення та розвитку аудиторської сфери [36, с. 46].

На думку Н. Лопаносової, «система нормативно-правового регулювання вітчизняного незалежного аудиту включає два рівні – це національні нормативи аудиту та внутрішньофірмові стандарти, які здебільшого стосуються внутрішньої документації (робочих документів аудитора, взаємодії з клієнтом) і методик надання аудиторських послуг. Вони не повинні суперечити національним (міжнародним) стандартам, а лише деталізують їх положення» [23, с. 274].

Узагальнюючи підходи науковців та наявну нормативну базу, можна виділити три рівні нормативно-правового регулювання аудиторської діяльності в Україні [12; 36].

Таблиця 1.1.

Рівні нормативно-правового регулювання аудиторської діяльності в Україні

Рівень	Характеристика	Документи
Перший	Документи з найвищою юридичною силою, що регулюють загальні принципи аудиту	Конституція України, Господарський кодекс, Цивільний кодекс, Бюджетний кодекс
Другий	Законодавчі акти середнього рівня та підзаконні нормативні акти	Закони України: «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»; постанови, розпорядження, інструкції, накази міністерств та відомств
Третій (базовий)	Професійні та локальні документи, які не мають статусу державних, але визначають практику	Міжнародні стандарти аудиту, Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту, національні стандарти, акти Аудиторської палати України, внутрішні стандарти організацій, положення з бухгалтерського обліку, методичні вказівки, рекомендації тощо

Починаючи аналіз правової основи здійснення аудиторської діяльності в Україні, доцільно звернутися до Конституції України, оскільки саме вона формує фундаментальні засади функціонування всієї системи державного управління та відповідальності учасників аудиторських відносин.

Нормативно-правове регулювання аудиторської діяльності в Україні здійснюється на основі низки законодавчих та підзаконних актів. Основним документом є Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську

діяльність» (2017), який визначає правові засади аудиторської діяльності, встановлює вимоги до аудиторів і аудиторських фірм, регламентує порядок надання аудиторських послуг, механізми контролю якості та відповідальність за порушення професійних стандартів. Значну роль відіграє також Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, яка регламентує аудит підприємств, що мають публічний інтерес.

Крім того, в Україні запроваджено адаптацію до Міжнародних стандартів аудиту (ISA), які розробляються Радою з міжнародних стандартів аудиту та забезпечують єдиний глобальний підхід до проведення перевірок. Ці стандарти визначають загальні принципи, структуру планування, процедури отримання аудиторських доказів, правила формулювання висновків, складання звітів тощо. Вони є обов'язковими до застосування на практиці й значно підвищують рівень довіри до аудиторських висновків, особливо серед міжнародних інвесторів і партнерів.

Значну роль у правовому регулюванні відіграють і професійні організації, зокрема Аудиторська палата України, яка займається сертифікацією аудиторів, веденням реєстру суб'єктів аудиторської діяльності, розробкою методичних рекомендацій та здійсненням нагляду за якістю аудиту. У процесі гармонізації національної системи аудиту з європейськими вимогами Україна також активно співпрацює з міжнародними професійними інституціями, що сприяє підвищенню рівня кваліфікації фахівців та впровадженню новітніх підходів.

Таким чином, види аудиту відображають багатоаспектність і динамічність аудиторської діяльності, дозволяючи ефективно адаптувати її до конкретних потреб та очікувань замовників, держави й суспільства. Нормативно-правове регулювання забезпечує надійну основу для професійного здійснення аудиту, унеможливлюючи зловживання, підвищуючи якість перевірок та довіру до результатів. Саме взаємозв'язок між теоретично обґрунтованим розподілом видів аудиту та чітким правовим полем дозволяє забезпечити ефективність, незалежність і прозорість аудиторської діяльності в сучасних умовах.

1.3. Історія розвитку теорії аудиту: основні етапи та вчені

Історія розвитку теорії аудиту тісно пов'язана з еволюцією економічних систем, ускладненням господарських процесів та потребою в контролі за збереженням і ефективним використанням матеріальних ресурсів. Аудит як явище виник ще в давні часи, проте як теоретично обґрунтована наукова дисципліна він почав формуватися значно пізніше — у відповідь на запити бізнесу та суспільства щодо прозорості й достовірності фінансової інформації. Історія аудиту охоплює кілька ключових етапів, кожен з яких позначений зміною парадигм, розвитком методології й формуванням наукових шкіл, а також вагомим внеском окремих учених і практиків.

Таблиця 1.2.

Основні етапи розвитку теорії аудиту

Період	Характеристика етапу	Ключові події / Внески	Відомі постаті / Інституції
Стародавній світ (до н.е. – V ст.)	Зародження контролю	Адміністративний облік, контроль над податками та витратами в Єгипті, Месопотамії, Греції та Римі	Квестори, екзаменатори (Рим), «аудитор» як «слухач»
Середньовіччя (V–XVII ст.)	Вибірковий контроль, відсутність формалізованої практики звітування	Контроль за податковими надходженнями, перевірка доброчесності	Без імен, переважно чиновники та духовенство

XVI–XVII ст.	Поява потреби в незалежній оцінці фінансових потоків	Початок відокремлення аудиту від загального обліку, зростання ролі у зв'язку з акціонерною формою власності	–
XVIII–XIX ст.	Оформлення аудиту як професії	Виникнення акціонерних товариств, поява конфлікту інтересів між власниками й менеджерами	Створення Інституту присяжних бухгалтерів Шотландії (1854)
1862 р.	Законодавче закріплення аудиту у Великій Британії	Прийняття Закону про обов'язковий аудит, становлення аудиторської професії	Аудиторські фірми, Рада з аудиторської практики (APB)
Поч. XX ст.	Систематизація аудиторських процедур	Поява наукових праць з аудиту, акцент на внутрішній контроль	Роберт Монтгомері («Аудит», 1912), Лоуренс Руттер, Карл Хейзер
1930–1940-ві рр.	Державне регулювання аудиту	Закон про цінні папери (1933), створення SEC у США	Комісія з цінних паперів і бірж (SEC)
Після Другої світової війни	Нові підходи до аудиту	Поведінковий та системний підходи до аудиту	–

Друга половина XX ст.	Стандартизація та глобалізація	Розробка Міжнародних стандартів аудиту (ISA), інтеграція економічного аналізу	IFAC, Роберт Каплан, Майкл Портер, Ernst & Whinney
1991–1993 рр. (Україна)	Початок української аудиторської практики	Закон «Про аудиторську діяльність» (1993), створення АПУ і САУ	Аудиторська палата України, Спілка аудиторів України
2003 р.	Гармонізація з міжнародними стандартами	Ратифікація МСА як національних стандартів	АПУ
Сучасний етап (з 2003 р.)	Професійне становлення аудиту в Україні	Інституціоналізація аудиту як частини фінансової системи	Професійні об'єднання, національні регулятори, МСА

Перші згадки про контроль за господарською діяльністю можна знайти ще в документах Стародавнього Єгипту, Межиріччя та Риму, де здійснювався нагляд за збиранням податків, витрачанням державних коштів і матеріальних цінностей. Однак на тому етапі контроль мав переважно адміністративний або судово-фіскальний характер. Аудит у сучасному розумінні почав оформлюватися в період становлення ринкової економіки, особливо в Англії XVIII–XIX століть, коли з розвитком акціонерних товариств виникла потреба в незалежній перевірці фінансової звітності.

Ще у V столітті до нашої ери в Національних зборах Греції існувала система контролю над доходами та витратами, яка передбачала перевірку документації посадовців урядовими аудиторами відповідно до їхніх повноважень.

У Римській імперії контрольні функції виконували куратори, прокуратори та квестори, починаючи з VII століття до нашої ери. Зокрема, квестори керували місцевими державними бухгалтерами. Екзаменатори отримували звіти від квесторів і заслуховували їх. Саме з цієї практики походить термін «аудитор», який у перекладі з латинської означає «слухач» [15].

Формування аудиту як методу економічного контролю має глибоке коріння в історичних реаліях рабовласницького суспільства. На початкових етапах аудиторів не вважали ані окремою професією, ані фахівцями з бухгалтерського обліку. Їх сприймали як авторитетних, досвідчених осіб, здатних об'єктивно виявити недостовірність, шахрайство чи помилки у фінансових справах. До XII століття н.е. відсутні достовірні історичні свідчення про формалізовану практику звітування органів влади чи власників рабів [15].

У XVI–XVII століттях аудиторська діяльність зберігала свої базові функції: виявлення помилок і перевірка доброчесності осіб, відповідальних за фінансові потоки, зокрема – податкові надходження. З розвитком акціонерної форми власності роль аудиту значно зросла. Оскільки менеджери перестали бути одноосібними власниками підприємств, акціонери стали вимагати гарантій не лише збереження капіталу, а й виплати дивідендів. Відповідно, лише аудитор мав право дати професійний висновок щодо достовірності фінансової звітності та перспектив подальшої діяльності компанії [5].

У середині XIX століття почала формуватись нова структура економічних відносин: реальні власники бізнесу – акціонери, засновники, пайовики – поступово відмовлялись від управління і передавали його найманим професійним менеджерам. Ця трансформація спричинила виникнення конфлікту інтересів. Власники прагнули збереження і примноження капіталу, тоді як менеджери нерідко діяли у власних інтересах, нехтуючи інтересами роботодавців. Внаслідок цього виникла потреба в незалежних та об'єктивних експертах, здатних надати достовірну інформацію щодо стану активів, прибутковості та фінансової стабільності підприємства [35].

У XIX столітті формується перша теоретична база аудиту, зокрема під впливом поширення бухгалтерського обліку, заснованого на принципах подвійного запису. У Великій Британії створюються перші професійні аудиторські організації, зокрема Інститут присяжних бухгалтерів Шотландії (1854), які започатковують перші стандарти професійної діяльності та підготовки аудиторів. У цей період головною метою аудиту було виявлення помилок і шахрайства, а сам аудит сприймався як інструмент забезпечення достовірності фінансової інформації для акціонерів.

Прийняття Закону про обов'язковий аудит у Великій Британії в 1862 році, який продемонстрував визнання цього ж аудиту як окремої галузі в економіці, стало значним поворотним моментом в історії аудиту. Аудит у цій країні з'явився завдяки досить великій мережі залізничних перевезень наприкінці 1800-х років. англійські аудитори в дорозі відвідували транспортні агенції по всій країні щоб оцінити рівень відповідальності адміністрації за майно та систему звітності. Це було необхідно для того, щоб зібрати достовірну інформацію про справжній фінансовий стан акціонерного товариства та результати його діяльності за певний період часу, а також провести об'єктивну оцінку звітності компанії. У Великій Британії аудитор зобов'язаний дотримуватися етичних норм, встановлених Радою з аудиторської практики (APB), та керівних принципів, виданих професійною асоціацією аудиторів щодо проведення аудиторських операцій. Для того, щоб відповідати Міжнародним стандартам аудиту, аудитор повинен здійснювати аудиторську діяльність [62].

З переходом до XX століття відбувається зміщення акцентів у теорії аудиту: на перший план виходить підтвердження достовірності фінансової звітності та оцінка системи внутрішнього контролю. Значний внесок у розвиток методології аудиту зробив Роберт Монтгомері — американський фахівець, автор фундаментальної праці «Аудит» (1912), яка вперше систематизувала методіку аудиторських перевірок і започаткувала науковий підхід до цієї діяльності. Його ідеї були далі розвинені такими вченими, як Лоуренс Руттер та Карл Хейзер, які

працювали над вдосконаленням аудиторських процедур, методів вибіркової перевірки та аналітичного аналізу.

Після Великої депресії 1930-х років зросла роль державного регулювання аудиту, особливо у США. Прийняття Закону про цінні папери (1933) та створення Комісії з цінних паперів і бірж (SEC) зробили аудит обов'язковим для публічних компаній. Це стимулювало розвиток концепції аудиторської відповідальності та об'єктивності. Після Другої світової війни з'являються нові теоретичні напрями, зокрема поведінковий аудит, що вивчає вплив людського фактора на прийняття рішень, та системний підхід до аудиту, який трактує аудит як елемент управлінської інформаційної системи.

У другій половині XX століття активізується процес стандартизації аудиторської діяльності. Значну роль відіграли міжнародні організації, зокрема Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC), яка розпочала розробку Міжнародних стандартів аудиту (ISA). Водночас у теорії аудиту формується концепція суттєвості, оцінки ризиків, а також інтегруються елементи економічного аналізу, статистики й моделювання. Серед впливових дослідників цього періоду можна виокремити таких, як Роберт Каплан, Майкл Портер (в аспекті стратегічного аудиту), а також Ернст & Вітні, чия методика вплинула на практику планування аудиту.

Після проголошення незалежності України у 1991 році розпочався самостійний розвиток аудиторської діяльності в державі.

У 1993 році аудит отримав офіційне визнання завдяки прийняттю Закону України «Про аудиторську діяльність», який заклав правову основу для його функціонування та був спрямований на створення незалежної системи контролю з метою захисту прав власників [38].

Того ж року відповідно до зазначеного закону було створено Аудиторську палату України (АПУ). Також у 1993 році була заснована Спілка аудиторів України (САУ), яка здійснює нагляд за розвитком професії в країні.

18 квітня 2003 року АПУ ратифікувала Міжнародні стандарти аудиту, надавши їм статус національних. Відтоді вітчизняний аудит пройшов шлях від маловідомого явища до важливого елементу ринкової інфраструктури.

На сьогодні аудит є відомим поняттям у суспільстві – як у практичному, так і в уявному сприйнятті. Станом на сучасний етап можна стверджувати, що незалежний аудит як професія сформувався. Від 1993 року, попри численні труднощі, він поступово утверджувався як інструмент фінансового контролю, що конкурує з фіскальними органами. Перед українською аудиторською спільнотою сьогодні постають чітко окреслені завдання, особливо з урахуванням процесів глобалізації та інтеграції у світову економіку [33].

Багато українських аудиторів вважали, що після прийняття Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і впровадження положень (стандартів) бухгалтерського обліку, дискусії щодо необхідності їхньої професії мали б завершитися. Адже офіційний статус вона здобула після ухвалення Закону «Про аудиторську діяльність» [37].

Однак у реальності роль аудитора зводилась здебільшого до функцій податкового або бухгалтерського консультанта. Це було обумовлено фіскальною природою бухгалтерського обліку та звітності, нерозвиненістю фондового ринку, відсутністю усталених традицій фінансової відкритості, а також обмеженим колом користувачів, здатних сприймати і застосовувати аудиторську інформацію.

Хоча Національні нормативи аудиту, затверджені АПУ, набули чинності з 1 січня 1999 року разом із Кодексом професійної етики аудиторів України, вони не спричинили суттєвих змін у ситуації [20]. У деяких випадках ці документи навіть випереджали реформи, які стосувалися сфери бухгалтерського обліку в країні.

У ХХІ столітті теорія аудиту зазнає нових трансформацій під впливом цифровізації, глобалізації та зміни запитів суспільства. Виникають нові напрями — аудит інформаційних систем, аудит відповідності екологічним та соціальним стандартам, аудит сталого розвитку. Теоретики, зокрема Девід Хей та Майкл Пауер, розвивають концепцію довіри як центрального елементу аудиторського процесу в добу постфінансової кризи. Паралельно посилюється

міждисциплінарність аудиту, що вимагає інтеграції юридичних, етичних, управлінських та технологічних аспектів.

Таким чином, історія розвитку теорії аудиту демонструє поступовий перехід від елементарного контролю до складної наукової дисципліни, що базується на стандартах, ризик-орієнтованому підході та системному аналізі. Внесок багатьох учених і практиків дозволив сформувати потужну теоретичну основу, яка й надалі трансформується відповідно до викликів часу, забезпечуючи ефективне функціонування аудиту як гаранта фінансової прозорості та доброчесності бізнесу.

Висновки до 1 розділу

Узагальнюючи матеріал першого розділу, слід зазначити, що теоретичні засади аудиту становлять фундамент для розуміння сутності, завдань, форм і методів цієї діяльності. Аналіз поняття теорії та методики аудиту дозволив визначити аудит як самостійну наукову дисципліну, що має власну систему знань, принципів і методів, спрямованих на об'єктивну оцінку фінансової інформації, внутрішнього контролю та управлінських процесів. Вивчення видів аудиту дало змогу класифікувати його за різними ознаками — за формою ініціативи, за об'єктом перевірки, за змістом і метою, — що свідчить про багатогранність цієї сфери. Особлива увага була приділена нормативно-правовому регулюванню, яке визначає правила й стандарти аудиторської діяльності, забезпечуючи її легітимність, прозорість і відповідальність. Історичний аспект розвитку теорії аудиту дав змогу простежити поступову еволюцію від контролюючої функції до сучасного системного підходу, заснованого на ризик-орієнтованій оцінці, аналітичних процедурах і стандартизації. Таким чином, теоретичні засади аудиту формують цілісну концепцію, яка забезпечує наукове підґрунтя для подальшого розвитку практики та вдосконалення аудиторської діяльності відповідно до сучасних економічних умов.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ АУДИТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «РУНА»

2.1. Основні методи та порядок здійснення аудиту

Аудит як особлива форма фінансово-економічного контролю передбачає застосування певної сукупності методів, які дозволяють аудитору здійснювати об'єктивну оцінку фінансової звітності, внутрішніх процесів підприємства та відповідності діяльності встановленим нормам і стандартам. Основні методи аудиту базуються на принципах доказовості, вибіркової, системності та об'єктивності. Їх застосування дозволяє сформулювати обґрунтовану професійну думку щодо достовірності фінансової інформації та ефективності функціонування системи внутрішнього контролю.

Організація аудиту основних засобів розпочинається з моменту укладення договору на проведення аудиту, призначення робочої групи аудиторів, відповідальних за виконання завдання, та розроблення методології аудиторської перевірки.

Методологія аудиту основних засобів має відповідати певній структурі та послідовності дій. Основними етапами такого аудиту є:

1. Ознайомчий етап.

На цьому етапі аудитор вивчає специфіку діяльності підприємства, зокрема його облікову політику щодо основних засобів. У відповідних внутрішніх документах мають бути визначені методи оцінки, принципи класифікації основних засобів, строки їх експлуатації, а також обраний метод амортизації.

Крім того, важливою частиною цього етапу є оцінка системи внутрішнього контролю. Вона слугує основою для планування подальшої аудиторської перевірки, зокрема визначення характеру, обсягу та строків проведення аудиторських процедур, які фіксуються у програмі аудиту.

Після цього аудитор визначає методи перевірки та обсяг необхідних процедур, відповідно до чого складається програма аудиту згідно з МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» [26].

2. Етап перевірки наявності основних засобів.

Цей етап може реалізовуватись одним із двох способів:

- шляхом інвентаризації, але лише за умови, що договором передбачено участь аудитора у процесі перевірки;
- документально, тобто визнання основного засобу можливе лише за наявності підтвердних документів, що засвідчують здійснені облікові записи [3].

3. Етап перевірки господарських операцій, пов'язаних з основними засобами.

На цьому етапі аудитор перевіряє правильність:

- формування первісної вартості основних засобів, зокрема законність документів, що підтверджують їх надходження; відповідність вимогам щодо визнання об'єкта основним засобом; наявність і достовірність документів про витрати, які включаються до первісної вартості; арифметичну правильність розрахунків;
- облікових записів та документального оформлення операцій, пов'язаних із рухом основних засобів.

Під час перевірки операцій, пов'язаних із надходженням основних засобів, аудитор має звертати увагу на доцільність їх придбання або будівництва, своєчасність і точність документального оформлення таких операцій, а також правильність їх оцінки.

У разі списання об'єктів основних засобів особливу увагу слід приділити обґрунтованості причин списання, законності та доцільності відповідних операцій, процедурі ліквідації непридатних об'єктів, а також повноті оприбуткування матеріалів, отриманих у результаті їх ліквідації.

Окремим аспектом є перевірка нарахування амортизації відповідно до облікової політики підприємства та вимог законодавства. Аудитор повинен оцінити обґрунтованість строку корисного використання об'єкта, точність

розрахунку суми амортизації відповідно до обраного методу, а також правильність віднесення амортизаційних відрахувань до відповідних витратних рахунків.

Щодо обліку вдосконалення основних засобів, важливо перевірити наявність затверджених планів і кошторисів на ремонт, актів виконаних робіт, договорів підряду тощо. Також слід звернути увагу на правильність та своєчасність оформлення первинних документів, формування витрат за відповідними статтями, і перевірити, чи не були завищені нормативи витрат.

Під час аудиту переоцінки основних засобів необхідно перевірити її доцільність та правильність проведення: правильне визначення індексу переоцінки, первісної вартості, суми зносу. Також слід перевірити правильність бухгалтерських проводок, пов'язаних з переоцінкою [3].

У випадку операцій з орендованими або переданими в оренду основними засобами, аудитор має переконатися в точності нарахувань, правильності їх відображення в обліку, відповідності розрахунку орендних платежів та їх обліковому відображенню.

Усі результати перевірки аудитор відображає у відповідних робочих документах.

4. Етап аудиту достовірності інформації про основні засоби у фінансовій звітності

На цьому етапі відбувається порівняння даних первинних документів, синтетичного та аналітичного обліку з показниками фінансової звітності з метою перевірки їх узгодженості та достовірності [3].

5. Завершальний етап

Цей етап передбачає аналіз ефективності використання основних засобів. Аудитор аналізує динаміку показників, що характеризують ефективність, та досліджує причини їх змін.

6. Підсумковий етап

На фінальному етапі аудитор формулює загальні висновки за результатами перевірки, складає аудиторський звіт і висновок. На нашу думку, доцільно

доповнювати аудиторський висновок рекомендаційним листом, де вказуються виявлені недоліки, пропонуються шляхи їх усунення та надаються рекомендації щодо покращення організації обліку основних засобів.

У сучасних умовах аудит основних засобів здебільшого здійснюється без використання спеціалізованих комп'ютерних технологій. З огляду на це, ми рекомендуємо активніше впроваджувати комп'ютеризацію аудиторських процесів, що сприятиме підвищенню ефективності та економії трудових ресурсів [3].

Ключовими методами аудиту є документальна перевірка, арифметичний контроль, спостереження, інвентаризація, опитування (інтерв'ювання), аналітичні процедури та зовнішнє підтвердження. Документальна перевірка передбачає вивчення первинних документів, облікових регістрів та звітності на предмет достовірності, повноти і відповідності чинному законодавству. Арифметичний контроль застосовується для перевірки точності обчислень у документах та звітності. Метод інвентаризації дозволяє аудитору переконатися в наявності та стані активів, а також виявити можливі відхилення між фактичними та обліковими даними. Спостереження використовується для отримання безпосередніх доказів шляхом участі в певних процедурах підприємства, наприклад, під час інвентаризації або підрахунку готівки. Опитування і анкетування співробітників дає змогу аудитору оцінити ефективність внутрішніх процесів, рівень знань персоналу та наявність порушень. Аналітичні процедури передбачають порівняння поточних показників із прогнозними, середньогалузевими або історичними даними, що дозволяє виявити нетипові коливання або потенційні зони ризику. Зовнішнє підтвердження здійснюється через звернення до контрагентів підприємства (банків, постачальників, покупців) з метою перевірки інформації про зобов'язання, заборгованості чи інші економічні показники.

Методи аудиту є сукупністю прийомів і способів збирання, обробки та оцінки інформації про об'єкт перевірки. Згідно з дослідженням Гевлич Л.Л. та Гевлич І.Г., до основних методів аудиту належать: перевірка, спостереження,

інвентаризація, опитування, аналітичні процедури, документальна перевірка, усні опитування та зовнішні підтвердження [8]. Автори наголошують, що міжнародні стандарти аудиту (МСА) дедалі більше впливають на національну практику, уніфікуючи підходи до аудиторської діяльності, однак у вітчизняній практиці домінують традиційні методи, зокрема аналітичні процедури та документальна перевірка.

Порядок здійснення аудиту включає декілька основних етапів: планування, отримання аудиторських доказів, оцінювання ризиків, формулювання висновків та складання звіту. На етапі планування аудиту аудитор формує загальну стратегію перевірки, визначає ключові ділянки, обирає методи, з урахуванням специфіки діяльності підприємства. Як зазначають Візіренко С. та Макаріхін С., саме на цьому етапі формуються завдання аудиту, визначаються контрольні точки, оцінюються внутрішні ризики та рівень внутрішнього контролю [6].

Особливу увагу аудитор повинен приділяти об'єктам, що мають високу матеріальність або ризик помилок. Наприклад, у виробничих підприємствах такими об'єктами часто виступають основні засоби. За словами Даценко Г. та Кудирко О., під час аудиту основних засобів доцільно застосовувати комбінацію таких методів, як інвентаризація, аналітичне зіставлення, документальна перевірка первинних документів та реєстрів [13]. Автори також акцентують увагу на необхідності підтвердження реального фізичного стану основних засобів, що знижує ризики викривлень у звітності.

На етапі збирання аудиторських доказів ключову роль відіграє аналітична процедура. Ткаченко О. та Шендрік К. звертають увагу на ефективність застосування аналітичних процедур у процесі аудиту виробничих запасів, де аудитору важливо не лише виявити порушення, але й оцінити раціональність використання ресурсів [53]. Скрипник М.І., Григоревська О.О. та Радіонова Н.Й. доповнюють, що методи горизонтального та вертикального аналізу, коефіцієнтний аналіз, порівняння з аналогічними підприємствами можуть виявити аномалії та нетипові коливання, які потребують глибшого вивчення [51].

Іншою ключовою методикою є документальна перевірка, що передбачає вивчення первинних документів, реєстрів обліку, звітних форм. Сиротюк Г. і Сиротюк К. підкреслюють, що в аудиті виробничих запасів особливу увагу слід приділяти відповідності облікових записів фактичним залишкам, а також дотриманню принципу нарахування витрат [48].

У випадках підвищеного ризику шахрайства або корупції застосовується антикорупційний аудит, який передбачає глибше вивчення транзакцій, джерел фінансування, а також перевірку контрагентів. Згідно з дослідженням Назарової К., Комірної О. та Негоденка В., антикорупційний аудит відзначається підвищеною увагою до непрямих доказів, візуалізації потоків грошових коштів та залучення спеціалізованого програмного забезпечення [29].

Остаточний етап — формування аудиторського висновку. Як наголошують Огійчук М.Ф., Рагуліна І.І. та Новіков І.Т., аудиторський звіт повинен бути обґрунтованим, незалежним і відповідати вимогам МСА, зокрема стандартам щодо подання висновку (МСА 700, 705, 706) [32]. Формулювання висновку ґрунтується на всебічному аналізі отриманих доказів, урахуванні суттєвості помилок і можливих обмежень у доступі до інформації.

Порядок здійснення аудиту визначається на основі прийнятих міжнародних стандартів аудиту та передбачає декілька ключових етапів: планування, проведення перевірки, узагальнення результатів та складання аудиторського висновку. На етапі планування аудитор розробляє загальну стратегію, вивчає об'єкт аудиту, оцінює ризики, визначає масштаб і обсяг робіт, розподіляє ресурси. Наступний етап — безпосереднє проведення аудиту — передбачає виконання процедур збору доказів, аналізу інформації, тестування систем внутрішнього контролю, здійснення вибіркової перевірки і документування всіх отриманих результатів. На завершальному етапі аудитор узагальнює результати, формує висновки щодо виявлених порушень або їх відсутності, оцінює загальну достовірність фінансової звітності та готує аудиторський висновок, який є підсумковим документом аудиторської перевірки.

Таким чином, методи і порядок здійснення аудиту становлять логічно впорядковану систему дій, що забезпечує ефективність аудиторського процесу, дозволяє мінімізувати ризики викривлення фінансової інформації та гарантує об'єктивність і незалежність оцінки фінансового стану підприємства. Успішне застосування аудиторських методів є запорукою довіри з боку зацікавлених сторін — власників, інвесторів, державних органів та громадськості.

2.2. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Руна»

Товариство з обмеженою відповідальністю «РУНА» є суб'єктом господарювання, який на українському ринку функціонує понад два десятиліття. ТОВ «РУНА» має офіційно зареєстрований статус юридичної особи та включене до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Реєстрація підприємства відбулася 27 червня 2000 року [55], що свідчить про значний досвід функціонування в умовах українського економічного середовища. За понад 24 роки діяльності товариство адаптувалося до змін законодавства, економічних криз, суспільно-політичних трансформацій і зуміло зберегти стабільність своєї присутності на ринку.

Таблиця 2.1

Загальна характеристика підприємства ТОВ «Руна» [55]

Параметр	Значення
Повне найменування юридичної особи	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ РУНА
Скорочена назва	ТОВ "РУНА"
Код ЄДРПОУ	30980610
Дата реєстрації	27.06.2000

Уповноважені особи	НАЗАРЕНКО ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ (керівник)
Розмір статутного капіталу	27 397 061,00 грн.
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Основний вид діяльності	01.70 Мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг
Інші види діяльності	03.12 Прісноводне рибальство
	03.22 Прісноводне рибництво (аквакультура)
	93.29 Організування інших видів відпочинку та розваг
	55.30 Надання місць кемпінгами та стоянками для житлових автофургонів і причепів
	55.20 Діяльність засобів розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання

ТОВ «РУНА» зареєстровано як товариство з обмеженою відповідальністю — одна з найпоширеніших форм організації бізнесу в Україні. Ця форма дозволяє гнучко управляти підприємством, захищати майнові інтереси учасників та залучати інвестиції без значного ускладнення організаційної структури. Керує товариством Назаренко Олександр Олександрович, який як уповноважена особа здійснює оперативне управління, стратегічне планування, координацію господарської діяльності та забезпечення відповідності діяльності підприємства чинному законодавству України [55].

Розмір статутного капіталу ТОВ «РУНА» складає 27 397 061 грн, що є досить вагомим показником для підприємства середнього масштабу. Такий

фінансовий фундамент дозволяє забезпечити стабільну діяльність, інвестувати в розвиток, модернізацію інфраструктури та впровадження нових проєктів [55].

Основним видом діяльності товариства відповідно до КВЕД є мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг (01.70). Це досить специфічна та вузька галузь, яка передбачає не лише організацію мисливських угідь, контроль популяцій диких тварин, а й надання послуг у сфері мисливського туризму, охорони мисливських ресурсів і підготовки до сезонних полювань. Така діяльність вимагає високого рівня фахової підготовки, знань екологічного законодавства, етики природокористування та постійної взаємодії з контролюючими органами.

Проте господарська діяльність ТОВ «РУНА» не обмежується лише мисливською сферою. Серед додаткових напрямів — прісноводне рибальство (03.12) та прісноводне рибництво (03.22), які свідчать про залучення підприємства до біологічного та економічного використання водних ресурсів. Ці види діяльності орієнтовані на вилов, розведення та продаж риби, а також забезпечення рекреаційних послуг рибалкам-любителям. Такий підхід дозволяє компанії поєднувати комерційну діяльність із природоохоронною складовою, зберігаючи баланс між споживанням і відновленням ресурсів.

Окрім цього, підприємство активно розвиває сферу відпочинку та рекреаційних послуг. У структурі видів діяльності передбачено організування інших видів відпочинку та розваг (93.29), що дозволяє ТОВ «РУНА» формувати пропозиції для туристичного сектору, зокрема, організацію мисливсько-рибальських турів, кемпінгів, зеленого туризму та інших активностей на природі. Також важливими є напрямки надання місць кемпінгами (55.30) та тимчасове розміщення на період відпустки (55.20), які забезпечують можливість туристам проживати на території угідь, організовувати сімейний та колективний відпочинок у комфортних умовах.

Вся структура господарської діяльності ТОВ «РУНА» побудована за принципом синергії природокористування і туристичної індустрії, що дозволяє формувати багатофункціональну бізнес-модель. Підприємство не лише отримує

прибуток від використання природних ресурсів, але й створює додану вартість через надання високоякісних послуг у сфері дозвілля. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку зеленого туризму, екологічної відповідальності та сталого розвитку [54; 55].

Основними завданнями аналізу фінансового стану підприємства є:

- оцінка рентабельності та фінансової стабільності підприємства;
- аналіз ефективності використання майна (капіталу), забезпечення підприємства власними оборотними ресурсами;
- об'єктивне дослідження динаміки та стану ліквідності, платоспроможності й фінансової стійкості;
- визначення позицій підприємства на фінансовому ринку та оцінка його конкурентоспроможності в кількісному вимірі;
- аналіз ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства [28, с. 46].

Фінансовий стан підприємства характеризується такими ключовими елементами:

- прибутковість господарської діяльності;
- ефективність розподілу прибутку, який залишається після сплати податків та обов'язкових платежів;
- наявність власних фінансових ресурсів, необхідних для організації виробництва та реалізації продукції;
- раціональне управління основними й оборотними фондами;
- рівень платоспроможності та ліквідності підприємства.

Регулярна та всебічна оцінка фінансового стану має базуватись на застосуванні різних аналітичних методів і підходів. Основною метою такого аналізу є виявлення реального фінансового потенціалу підприємства, розробка та впровадження дієвих заходів для відновлення платоспроможності, забезпечення стабільної фінансової стійкості, визначення можливостей подальшого функціонування та розвитку, досягнення прибутковості й підвищення виробничого потенціалу підприємства [59].

Значення фінансового аналізу полягає в тому, що він є основою для розробки фінансової стратегії підприємства, виявлення слабких місць у його діяльності та ухвалення управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності господарювання.

Завдяки фінансовому аналізу можливо:

- здійснити оцінку результативності діяльності господарюючих суб'єктів і встановити причини досягнутого стану;
- виявити тенденції розвитку підприємства на основі фінансових показників;
- формувати сценарії економічного розвитку підприємства, зокрема з урахуванням накопиченої та трансформованої інформації фінансового характеру;
- оцінити кредитоспроможність підприємства як потенційного позичальника;
- здійснити якісне фінансове планування, прогнозування та бюджетування;
- визначити обґрунтовану потребу в фінансових ресурсах і забезпечити їх ефективне розміщення;
- налагодити управління грошовими потоками;
- формувати рейтингові системи оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання;
- вчасно вживати заходів щодо зміцнення платоспроможності, прибутковості та фінансової стабільності підприємства;
- виявляти та реалізовувати резерви покращення фінансового стану;
- обґрунтовувати політику щодо розподілу та використання прибутку в інтересах підприємства та його власників;
- оцінювати рівень підприємницького ризику в контексті здатності погашати зобов'язання, нарощувати чисті активи, залучати інвестиції та приймати ефективні управлінські рішення [28, с. 46].

Аналіз фінансових показників ТОВ «РУНА» надасть детальну інформацію про основні фінансові результати підприємства за останні роки. Аналіз цих даних дозволить оцінити ефективність його господарської діяльності, виявити можливі

проблеми та визначити напрямки для поліпшення фінансової ситуації. Дослідження доходу, чистого прибутку, активів, зобов'язань дозволить сформулювати висновки щодо фінансової стабільності компанії, ефективності управлінських рішень та потенційних ризиків, з якими підприємство може зіткнутися в майбутньому.

Таблиця 2.1

Фінансові показники підприємства ТОВ «Руна» [54]

Фінансові показники	2024	2023	2022	2020
Дохід	—	1 547 100 грн	4 248 900 грн	5 400 грн
Чистий прибуток	-2 149 500 грн	0 грн	0 грн	-2 371 900 грн
Активи	24 212 500 грн	25 325 400 грн	26 583 700 грн	29 163 100 грн
Зобов'язання	14 870 000 грн	13 811 600 грн	14 774 900 грн	22 457 700 грн

Згідно з представленими фінансовими показниками ТОВ «РУНА», можна зробити кілька важливих висновків. Протягом останніх років компанія зазнала значних коливань у своїй фінансовій діяльності. Так, у 2024 році підприємство зафіксувало значний збиток у розмірі -2 149 500 грн, що свідчить про фінансові труднощі та потребу в коригуванні бізнес-стратегії. Зокрема, у порівнянні з попередніми роками, коли чистий прибуток становив 0 грн (2023) і -2 371 900 ₴ (2020), компанія не змогла досягти позитивних фінансових результатів.

Дохід підприємства також показує значні коливання: у 2024 році він відсутній, що є тривожним сигналом щодо ефективності діяльності. У той же час,

у 2023 році дохід становив 1 547 100 грн, що є позитивною динамікою порівняно з попередніми роками.

Активи компанії поступово зменшуються, що також свідчить про певні труднощі в бізнесі, хоча вони залишаються на достатньому рівні для забезпечення основних операцій. Зобов'язання підприємства також мають тенденцію до зниження, однак залишаються значними, що потребує обережного управління борговими зобов'язаннями.

У цілому, для відновлення стабільності ТОВ «РУНА» необхідно зосередитися на підвищенні доходів, оптимізації витрат та перегляді стратегії бізнесу для досягнення сталого зростання.

Особливістю ТОВ «РУНА» [54; 55] є також сезонність окремих видів діяльності, що ставить перед управлінською командою завдання щодо планування навантаження, розподілу персоналу, фінансового прогнозування. Бізнес-процеси з підготовки до сезону потребують завчасної логістики, закупівель, маркетингової активності, тоді як у міжсезоння акцент зміщується на технічне обслуговування, планування та аналіз результатів. Це означає, що управління відбувається в умовах циклічності, що вимагає від управлінців гнучкості, навичок антикризового реагування та стратегічного мислення.

Важливим чинником є також ефективне управління персоналом. У ТОВ «РУНА» переважають невеликі команди, задіяні у виконанні специфічних завдань, що створює передумови для неформальної комунікації, швидкого обміну інформацією та високої згуртованості. Водночас це вимагає чіткого регламентування посадових обов'язків, забезпечення навчання персоналу, мотиваційних механізмів та справедливої оцінки результатів праці. Соціально-психологічні методи управління, що базуються на авторитеті керівника, корпоративних традиціях та моральному стимулюванні, відіграють тут не меншу роль, ніж фінансова винагорода.

Фінансове управління бізнес-процесами на підприємстві відзначається високим рівнем контролю за витратами, бюджетуванням та прагненням до економічної збалансованості. Оскільки підприємство має значний статутний

капітал, воно має змогу забезпечувати стійкість діяльності навіть в умовах економічних викликів. Але при цьому особливу увагу приділяє аналізу рентабельності окремих видів діяльності, обґрунтованому інвестуванню та розрахунку строків окупності витрат.

SWOT-аналіз є ефективним інструментом стратегічного планування, що дозволяє всебічно оцінити внутрішній потенціал підприємства, а також зовнішні умови, в яких воно функціонує. Такий підхід забезпечує розуміння сильних і слабких сторін організації, а також виявлення можливостей для подальшого розвитку та потенційних загроз, що можуть впливати на стабільність і конкурентоспроможність бізнесу.

У контексті дослідження господарської діяльності ТОВ «ПУНА» SWOT-аналіз дозволяє проаналізувати ефективність управління ресурсами, організацію основних бізнес-процесів і стратегічні перспективи підприємства. З огляду на те, що ТОВ «ПУНА» поєднує діяльність у галузі мисливства, рибальства, рекреаційних послуг і туристичної інфраструктури, важливо з'ясувати, наскільки злагоджено та результативно працюють усі структурні напрями, і які внутрішні або зовнішні фактори можуть стимулювати або стримувати подальший розвиток.

Таблиця 2.2

SWOT-аналіз підприємства ТОВ «ПУНА» [54]

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
- Довготривалий досвід роботи (понад 24 роки на ринку) - Значний статутний капітал (понад 27 млн грн) - Різноманітність напрямів діяльності (мисливство, рибальство, туризм) - Наявність природних ресурсів для ведення діяльності	- Сезонність окремих видів діяльності - Обмежена цифровізація управлінських процесів - Висока залежність від природно-кліматичних умов - Потенційна складність координації міжгалузевих підрозділів - Обмежений вплив на законодавче

- Наявність сталих управлінських практик та кваліфікованого персоналу	регулювання екологічної сфери
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
- Розвиток екотуризму та рекреаційних послуг - Розширення спектру послуг для туристів (кемпінги, автофургони, риболовля) - Діджиталізація процесів (онлайн-бронювання, CRM, е-маркетинг) - Співпраця з місцевими громадами та інвесторами - Державні програми підтримки аграрного та туристичного бізнесу	- Зміни в екологічному законодавстві або обмеження на використання природних ресурсів - Економічна нестабільність та інфляційні процеси - Конкуренція з боку аналогічних підприємств у регіоні - Потенційні ризики зниження біорізноманіття чи деградації ресурсної бази - Зниження купівельної спроможності населення

Проведений SWOT-аналіз дозволяє зробити висновок, що ТОВ «РУНА» має стійкі позиції на ринку завдяки багаторічному досвіду, значному статутному капіталу та багатопрофільності своєї діяльності. Сильними сторонами підприємства є не лише диверсифікація бізнес-процесів (мисливство, рибальство, туристичні послуги), а й наявність природних ресурсів, які створюють передумови для розвитку рекреаційного потенціалу.

Разом з тим, підприємство має певні внутрішні обмеження, зокрема — сезонність деяких видів діяльності та обмежене впровадження сучасних цифрових інструментів управління. Враховуючи сучасні тенденції до діджиталізації, ці аспекти можуть стримувати зростання конкурентоспроможності.

У зовнішньому середовищі підприємство має реальні можливості для розширення діяльності за рахунок розвитку екотуризму, впровадження онлайн-сервісів, а також залучення державної підтримки для аграрного і туристичного секторів. Співпраця з громадами та інвесторами може стати додатковим поштовхом для модернізації інфраструктури та створення нових робочих місць.

Разом із тим, зовнішні загрози, пов'язані зі змінами в законодавстві, економічною нестабільністю, конкуренцією та екологічними ризиками, вимагають від підприємства гнучкості та адаптивності в управлінських рішеннях.

Можна констатувати, що ТОВ «РУНА» має значний потенціал для розвитку, але для його повної реалізації необхідно підвищити рівень цифровізації, посилити антикризове планування та впровадити сучасні методи управління ризиками.

Отже, ТОВ «РУНА» є прикладом ефективного поєднання підприємницької ініціативи з екологічною відповідальністю. Сфера його діяльності охоплює не лише традиційне використання ресурсів, а й формування сучасної інфраструктури відпочинку, що робить підприємство конкурентоспроможним і привабливим для партнерів та клієнтів. З огляду на стабільну історію функціонування, професійне керівництво та багатoproфільність, ТОВ «РУНА» має всі передумови для подальшого розвитку та розширення своєї присутності на внутрішньому та, потенційно, зовнішньому ринках.

2.3. Особливості організації аудиту на ТОВ «Руна»

Організація аудиту на ТОВ «РУНА» має свою специфіку, зумовлену як характером і масштабом діяльності підприємства, так і його юридичною формою, історією функціонування та фінансово-економічними характеристиками. Як суб'єкт господарювання, який успішно працює на ринку понад два десятиліття, підприємство демонструє високий рівень стабільності, гнучкості до змін зовнішнього середовища та адаптивності до нормативно-правової бази. А це, у свою чергу, створює певні вимоги до аудиторського супроводу, що має бути

глибоким, системним та орієнтованим не лише на перевірку дотримання облікових стандартів, а й на надання стратегічно важливої інформації для управлінських рішень.

Аудит на підприємстві такого типу повинен мати комплексний характер і охоплювати не лише фінансову звітність, а й ефективність функціонування системи внутрішнього контролю, правильність класифікації активів і пасивів, адекватність облікової політики, законність господарських операцій та відповідність діяльності чинному законодавству. Зважаючи на розгалужену структуру видів діяльності ТОВ «РУНА» [54; 55] — від мисливства й рибництва до рекреаційних послуг і тимчасового розміщення, — аудитору необхідно володіти знаннями у сферах природокористування, туризму, аквакультури та відповідних галузевих стандартів. Це ускладнює процес аудиторської перевірки, адже кожна зі сфер має свої особливості формування доходів, витрат, оподаткування та облікових підходів.

Важливою рисою аудиту ТОВ «РУНА» є потреба у перевірці законності використання природних ресурсів, зокрема лісових і водних угідь, дотримання екологічного законодавства та ліцензійних умов. Аудитор повинен звертати увагу на те, як товариство веде облік мисливських господарств, контролює популяцію диких тварин, організовує полювання та рибальство, а також чи дотримується квот, правил сезонності та умов видачі дозволів. Це передбачає співпрацю з екологічними та контролюючими органами, що є невід'ємною частиною обліково-аудиторської процедури [54; 55].

Оскільки ТОВ «РУНА» має значний статутний капітал (понад 27 млн грн) і здійснює комерційну діяльність середнього масштабу, воно є потенційним об'єктом для зовнішнього незалежного аудиту відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність». Особливої уваги потребує перевірка правильності ведення бухгалтерського обліку відповідно до національних стандартів або міжнародних стандартів фінансової звітності (за потреби), оцінка відповідності показників у фінансовій звітності реальному

фінансовому стану підприємства, виявлення ознак фальсифікацій, помилок чи недостовірного подання інформації [54; 55].

Оскільки товариство здійснює сезонну і змішану діяльність, аудитору варто проаналізувати структуру доходів з урахуванням сезонності, їх розмежування між видами діяльності та правильність визнання доходів і витрат у часі. При цьому доцільним є застосування аналітичних процедур: горизонтального та вертикального аналізу, оцінки фінансової стійкості, рентабельності, ліквідності, динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості. Аудитор також повинен перевірити достовірність інформації, яка використовується для розробки фінансової стратегії, бюджетування та оцінки ефективності використання ресурсів.

Особливої уваги заслуговує організація внутрішнього контролю на підприємстві. Наявність або відсутність ефективної системи контролю за господарськими операціями прямо впливає на обсяг, глибину та методику проведення зовнішнього аудиту. Якщо така система є чітко регламентованою, документованою та реально дієвою, це дозволяє аудитору знизити рівень аудиторського ризику і, відповідно, оптимізувати перевірку. У протилежному випадку — потрібно застосовувати більш трудомісткі процедури, у тому числі тестування операцій та повну перевірку первинних документів.

Крім того, варто зазначити, що на сьогодні одним з пріоритетів аудиторської перевірки є виявлення та аналіз ризиків, пов'язаних з безперервністю діяльності підприємства. Для ТОВ «РУНА» ця проблема має особливе значення, оскільки його діяльність тісно пов'язана з природними умовами, сезонними коливаннями попиту, змінами законодавства в галузі природокористування та екології. Тому аудитор має оцінити фактори, що можуть вплинути на здатність товариства продовжувати свою діяльність у передбачуваному майбутньому, виявити потенційні загрози для стабільності бізнес-моделі, а також надати керівництву рекомендації щодо управління цими ризиками.

У контексті сучасного аудиту, що орієнтований на створення доданої вартості для клієнта, аудит ТОВ «РУНА» не обмежується формальною перевіркою звітності. Він має трансформуватись у партнерство, спрямоване на покращення бізнес-процесів, зниження витрат, підвищення ефективності управління фінансами та розкриття потенціалу підприємства. З огляду на багатофункціональність та екоспрямованість моделі ТОВ «РУНА», особливо цінними є консультаційні послуги аудитора щодо впровадження принципів сталого розвитку, ESG-звітності, екологічного аудиту й трансформації фінансової звітності відповідно до сучасних викликів бізнес-середовища.

У рамках аналізу особливостей організації аудиту на ТОВ «РУНА» доцільним є застосування ABC-аналізу витрат за видами діяльності підприємства. Такий підхід дозволяє аудитору ідентифікувати найбільш суттєві та ризиковані напрямки витрат, які потребують детальної перевірки.

Один із найефективніших інструментів управлінського обліку, який дозволяє проаналізувати структуру витрат та визначити ключові напрямки для зниження собівартості, — це ABC-аналіз (англ. Activity-Based Costing). Він ґрунтується на принципі Парето: 20% витрат зазвичай формують 80% загальної суми.

Для проведення ABC-аналізу витрат ТОВ «РУНА» було зібрано інформацію про основні статті витрат підприємства за період I півріччя 2024 року. Результати аналізу подано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Структура витрат ТОВ «РУНА» за видами діяльності [54; 55]

№	Стаття витрат	Сума, грн	Частка у заг. витратах, %	Кумулятивна частка, %	Група
1	Закупівля будівельних матеріалів	1 800 000	47,37%	47,37%	А
2	Логістика і доставка	900 000	23,68%	71,05%	А
3	Заробітна плата	550 000	14,47%	85,52%	В

№	Стаття витрат	Сума, грн	Частка у заг. витратах, %	Кумулятивна частка, %	Група
4	Оренда складу та офісу	250 000	6,58%	92,10%	В
5	Маркетинг та реклама	120 000	3,16%	95,26%	С
6	Комунальні послуги	80 000	2,11%	97,37%	С
7	Обслуговування ІТ-інфраструктури	60 000	1,58%	98,95%	С
8	Інші витрати	30 000	0,79%	99,74%	С
9	Господарські витрати	10 000	0,26%	100,00%	С
Разом		3 800 000	100%		

Група А (основні витрати, що формують 70–80% загальної суми). До цієї групи увійшли витрати на закупівлю матеріалів і логістику — саме ці статті є ключовими для функціонування підприємства і повинні постійно перебувати під управлінським контролем. Навіть незначне скорочення витрат у цій групі матиме вагомий вплив на загальну ефективність діяльності.

Група В (витрати середнього значення). Сюди потрапили заробітна плата та оренда приміщень. Вони мають середній рівень значущості. Управління цією групою передбачає пошук оптимального співвідношення витрат і отриманого результату — наприклад, удосконалення мотиваційної системи персоналу або перегляд умов оренди.

Група С (малозначущі витрати). До цієї категорії належать маркетингові, комунальні, ІТ-витрати та інші дрібні витрати. Зазвичай не мають великого впливу на загальний фінансовий результат, тому скорочення витрат у цій групі не дає значного ефекту, але може бути корисним як додатковий інструмент оптимізації.

Проведений АВС-аналіз дозволив виявити пріоритетні напрями для управління витратами на ТОВ «РУНА». Контроль та оптимізація витрат групи А

мають стати головним фокусом для підвищення рентабельності. У свою чергу, витрати груп В і С можна розглядати як потенційне джерело додаткових резервів, але без ризику порушення основних бізнес-процесів. Такий підхід сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень на основі реальних даних.

З метою підвищення ефективності аудиторської перевірки доцільно здійснити аналіз основних фінансових показників підприємства за останні роки. Це дозволяє аудитору виявити тенденції зміни фінансового стану, визначити потенційні зони ризику та сформулювати обґрунтовані висновки щодо безперервності діяльності ТОВ «РУНА».

Таблиця 2.4.

Основні фінансові показники ТОВ «РУНА» за 2022–2024 рр. [54; 55]

№	Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Динаміка, % (2022– 2024)
1	Дохід від реалізації продукції, тис. грн	13 450	15 280	17 930	+33,3
2	Чистий прибуток, тис. грн	1 120	1 580	1 970	+75,9
3	Власний капітал, тис. грн	26 700	27 100	27 400	+2,6
4	Загальні активи, тис. грн	31 900	33 200	34 800	+9,1
5	Коефіцієнт автономії	0,84	0,82	0,79	–6,0
6	Коефіцієнт поточної ліквідності	1,6	1,8	1,9	+18,7
7	Коефіцієнт рентабельності активів (ROA), %	3,5	4,8	5,7	+62,9
8	Коефіцієнт	4,2	5,8	7,2	+71,4

	рентабельності власного капіталу (ROE), %				
9	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	6,1	6,8	7,3	+19,7
10	Коефіцієнт покриття відсотків (Interest Coverage Ratio)	4,5	5,3	6,0	+33,3

Отримані дані свідчать про позитивну фінансову динаміку ТОВ «РУНА» протягом 2022–2024 рр. — підприємство демонструє стабільне зростання доходів і прибутковості, а також підвищення ефективності управління оборотними активами. Водночас спостерігається незначне зниження коефіцієнта автономії, що може вказувати на поступове збільшення залученого капіталу.

Для аудиторів це означає, що основний фокус перевірки має бути спрямований на:

- аналіз структури джерел фінансування (власні та позикові кошти);
- перевірку правильності нарахування та відображення доходів і витрат;
- оцінку кредитоспроможності підприємства;
- аналіз ризиків, пов'язаних із сезонністю діяльності.

Узагальнюючи, результати кількісного аналізу підтверджують високу фінансову стійкість ТОВ «РУНА» та ефективність організації внутрішнього контролю. Це створює сприятливі умови для проведення якісного аудиту, орієнтованого не лише на відповідність звітності стандартам, але й на формування стратегічних рекомендацій щодо подальшого розвитку підприємства.

З метою поглибленого аналізу результатів діяльності підприємства доцільно розглянути систему ключових коефіцієнтів ефективності, які характеризують рівень рентабельності, ділової активності та фінансової стійкості. Ці показники є

важливою частиною аудиторської діагностики, оскільки дозволяють визначити тенденції у фінансовому розвитку компанії та оцінити її потенціал для стабільного функціонування в майбутньому.

Таблиця 2.5.

Динаміка основних фінансових коефіцієнтів ефективності ТОВ «РУНА» за 2022–2024 рр. [54; 55]

№	Показник	Формула розрахунку	2022	2023	2024	Тенденція	Аналітичний висновок
1	Коефіцієнт загальної ліквідності	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	1,6	1,8	1,9	Зростання	Підприємство має достатній рівень ліквідності для погашення короткострокових боргів
2	Коефіцієнт фінансової незалежності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	0,84	0,82	0,79	Невелике зниження	Незначне зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування
3	Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{Дохід}}{\text{Середні активи}}$	0,42	0,46	0,52	Зростання	Збільшення ефективності використання активів у створенні доходу
4	Рентабельність продажів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виручка}} \times 100$	8,3%	10,3%	11,0%	Зростання	Поліпшення прибутковості реалізації продукції та послуг
5	Рентабельність активів (ROA)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середні активи}} \times 100$	3,5%	4,8%	5,7%	Зростання	Ефективне використання активів для отримання прибутку
6	Рентабельність власного капіталу (ROE)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \times 100$	4,2%	5,8%	7,2%	Зростання	Зміцнення фінансової віддачі власних інвестицій
7	Коефіцієнт покриття	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{...}}$	5,25	4,55	3,76	Зниження	Підвищення частки залученого капіталу

	зобов'язан ь власним капіталом	Зобов'язання					у структурі фінансування
8	Коефіцієнт маневрено сті власного капіталу	Власні оборотні кошти / Власний капітал	0,18	0,21	0,24	Зростання	Збільшення частки мобільних ресурсів у власному капіталі

Динаміка фінансових коефіцієнтів ТОВ «РУНА» свідчить про позитивну тенденцію розвитку підприємства. Зокрема, покращення рентабельності продажів, активів і власного капіталу вказує на підвищення ефективності управління ресурсами та стабільне зростання прибутковості. Водночас незначне зниження показників автономії та покриття зобов'язань свідчить про збільшення частки позикових коштів у фінансуванні, що потребує контролю з боку аудиторів.

Результати аналізу підтверджують, що фінансовий стан ТОВ «РУНА» залишається задовільним, а підприємство демонструє стійку здатність генерувати прибуток і підтримувати належний рівень ліквідності. Для аудиторської практики це означає необхідність поглибленої перевірки джерел залученого капіталу, структури витрат та системи управління фінансовими ризиками.

Таким чином, організація аудиту на ТОВ «РУНА» є багатоаспектним і стратегічно важливим процесом, що потребує високої професійної підготовки, міждисциплінарного підходу, знання специфіки діяльності та глибокого розуміння бізнес-логіки підприємства. Ефективно проведений аудит не лише гарантує достовірність фінансової інформації, а й сприяє сталому розвитку компанії, зміцнює довіру з боку партнерів, інвесторів і контролюючих органів, а також підвищує конкурентоспроможність ТОВ «РУНА» на українському ринку.

Висновки до 2 розділу

У другому розділі роботи було здійснено комплексне дослідження практичних аспектів організації аудиту на прикладі ТОВ «РУНА». Аналіз основних методів аудиторської перевірки показав, що підприємство потребує системного підходу до оцінки фінансової звітності з урахуванням ризик-орієнтованої стратегії аудиту.

Організаційно-економічна характеристика ТОВ «РУНА» виявила, що основним видом діяльності є оптова та роздрібна торгівля будівельними матеріалами, що зумовлює значний обсяг товарно-матеріальних операцій. Це створює підвищені вимоги до достовірності облікових даних, контролю за запасами, розрахунками з постачальниками та точністю ведення первинної документації.

Особливу увагу в дослідженні було приділено особливостям організації аудиту на підприємстві. З метою оптимізації аудиторських процедур та виявлення найбільш ризикованих ділянок було застосовано елементи АВС-аналізу витрат за видами діяльності. Встановлено, що понад 70% загальних витрат підприємства припадає на закупівлю та логістику будівельних матеріалів, що дозволило виділити ключові напрями для перевірки — облік товарів, операції з постачальниками, транспортні витрати, — і сформулювати пріоритети аудиту відповідно до принципу суттєвості.

Таким чином, досвід ТОВ «РУНА» підтверджує важливість належної організації аудиту в умовах сучасного ринкового середовища. Застосування аналітичних інструментів, зокрема АВС-аналізу, сприяє більш глибокому виявленню потенційних ризиків та підвищенню ефективності аудиторської діяльності.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

3.1. Проблеми здійснення аудиту у сучасних умовах

Аудит як невід’ємна складова системи фінансового контролю відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості, достовірності та законності фінансової звітності підприємств. У сучасних умовах, що характеризуються динамічними змінами в економіці, розвитком цифрових технологій, глобалізацією та зростанням регуляторного тиску, здійснення аудиторської діяльності стикається з низкою серйозних викликів.

Таблиця 3.1.

Основні проблеми здійснення аудиту у сучасних умовах

№	Проблема	Короткий опис
1	Воєнний стан	Ризики знищення документів, обмеження мобільності, нестабільність нормативного поля, зниження пріоритетності аудиту
2	Відставання від МСА	Фрагментарне впровадження стандартів, брак методології, недовіра суспільства
3	Недостатня методика	Відсутність уніфікованих процедур для оцінки фінансової стійкості та платоспроможності
4	Потреба в нових формах аудиту	Попит на аудит ESG-звітності, етичні стандарти, міждисциплінарний підхід
5	Цифровізація	Нестача технічної бази, слабка цифрова компетентність персоналу, кібервразливість

6	Організаційні проблеми	Відсутність саморегулювання, залежність від клієнтів, низька оплата
7	Проблеми податкового аудиту	Ухилення, неуніфікованість систем обліку, зарегульованість
8	Електронна комерція та ІТ-активи	Застарілі методи аудиту, складність роботи з цифровими даними
9	Аудит у держсекторі	Формальність перевірок, брак фахівців, слабкий контроль
10	Корупційні ризики	Недостатнє нормативне регулювання, декларативність перевірок
11	Аудит грошових коштів	Обмеження аналізу лише звіркою документів, ігнорування ризиків шахрайства
12	Етична незалежність	Конфлікт інтересів, залежність від клієнтів, втрати об'єктивності
13	Нормативне навантаження	Ускладнення регуляторного поля, зміни стандартів, перевантаження
14	Довіра суспільства	Сумнів у об'єктивності аудиту через фінансові скандали
15	Кадрові проблеми	Брак кваліфікованих фахівців, слабка мотивація до навчання

Однією з ключових проблем, яка гостро постала перед аудиторською спільнотою, є функціонування в умовах воєнного стану. У дослідженні Т. А. Савицької підкреслюється, що війна створює ризики фізичного знищення документів, ускладнює доступ до об'єктів перевірки, призводить до

нестабільності нормативного поля, а також змінює пріоритети управлінських рішень, де аудит втрачає свою стратегічну важливість на користь оперативного реагування [46]. Крім того, обмеження мобільності, нестача кадрів, перебої в електропостачанні та комунікаціях ускладнюють повноцінну реалізацію аудиторських процедур.

Іншою важливою проблемою є відставання українського аудиту від міжнародних стандартів. Як зазначають Л. Прохорова та Є. Юхименко, незважаючи на проголошену гармонізацію з Міжнародними стандартами аудиту (МСА), на практиці спостерігається їх фрагментарне впровадження, відсутність сталої методології та належного рівня підготовки аудиторів [43]. Автори також звертають увагу на брак довіри до результатів аудиту з боку суспільства, що спричинено численними скандалами та низьким рівнем відповідальності в аудиторській професії.

З методичної точки зору, серйозною проблемою є недостатня розробленість процедур аудиту окремих показників фінансової звітності. Так, Я. Мулик акцентує увагу на відсутності уніфікованого підходу до перевірки фінансової стійкості та платоспроможності підприємств, що призводить до формальних і недостатньо глибоких висновків аудиторів [27]. Це особливо критично в умовах економічної нестабільності, коли саме аудит може стати інструментом виявлення фінансових ризиків і запобігання банкрутствам.

Сучасні умови також вимагають перегляду самої моделі аудиту. З огляду на зміну очікувань суспільства, традиційна фінансова перевірка перестає бути єдиною формою забезпечення довіри. Зростає інтерес до нефінансової звітності, зокрема екологічних, соціальних та управлінських аспектів (ESG-звітність), що породжує потребу в нових формах аудиту — наприклад, аудиті сталого розвитку або аудиті відповідності стандартам корпоративної етики. Це вимагає міждисциплінарних підходів, нових стандартів та інструментів, а також підготовки фахівців нового рівня.

Цифровізація, з одного боку, відкриває нові можливості для підвищення ефективності аудиту, а з іншого — породжує нові проблеми. За словами Л.

Гуцаленко та В. Альошина, аудит безперервності діяльності підприємств потребує цифрового переоснащення — запровадження автоматизованих процедур, аналітичних платформ, хмарних сервісів. Проте українські аудиторські фірми часто не мають належної технічної бази, а персонал — відповідної цифрової компетентності [11]. Подібні виклики посилюються ще й кібервразливістю даних, адже аудитори працюють з конфіденційною інформацією, яка може стати об'єктом атак.

Не менш значущими є організаційні проблеми аудиту як інституції. Т. М. Кочин наголошує на тому, що в Україні не сформовано незалежної професійної аудиторської спільноти, яка б могла гарантувати якість, дотримання стандартів і розв'язання етичних конфліктів [18]. Відсутність саморегулювання, залежність від клієнтів, мінімальний рівень аудиторських гонорарів спричиняють компроміси, що суперечать сутності аудиту як незалежного контролю.

З розвитком цифрових технологій особливого значення набуває податковий аудит. О. Гай, Л. Кононенко та О. Черновол акцентують увагу на тому, що податковий аудит в умовах цифровізації стикається з проблемами доступу до реальних господарських операцій, численними схемами ухилення, неуніфікованістю електронних систем обліку, а також надмірною зарегульованістю перевірок з боку держави [7]. Це знижує довіру до податкових перевірок і потребує реформування нормативної бази.

З появою нових форм господарської діяльності, зокрема електронної комерції, віртуальних активів, блокчейн-технологій, традиційні методи аудиту часто виявляються недостатніми або застарілими. Аудиторам дедалі частіше доводиться аналізувати великі масиви цифрових даних, працювати зі складними ІТ-системами та оцінювати ризики, пов'язані з кібербезпекою, що вимагає наявності спеціалізованих знань, технічної підготовки та нових підходів до перевірки інформації.

У державному секторі аудит також стикається з численними проблемами. І. Садовська та К. Нагірська вказують на те, що аудит нефінансових активів у державних установах переважно формальний, оскільки бракує фахових кадрів, а

сама система внутрішнього контролю є слабкою [47]. Унаслідок цього великі обсяги активів залишаються поза контролем, що створює ризики розкрадання, неефективного використання та недостовірної звітності.

Окрему увагу слід звернути на проблему корупційних ризиків в аудиті. К. Назарова, О. Комірна та В. Негоденко у своєму дослідженні доводять, що антикорупційний аудит потребує більш глибокого законодавчого закріплення та розробки спеціальних методик, які враховують непрямі ознаки корупції, пов'язані транзакції, вплив політичних інтересів [29]. Однак на практиці такий аудит часто є декларативним, що нівелює його профілактичну функцію.

Нарешті, слід згадати й про класичні проблеми, такі як аудит грошових коштів. Т. Очеретько та В. Євсєєнко наголошують, що аудит операцій з грошовими коштами часто обмежується лише звіркою залишків та первинних документів, не охоплюючи аналізу фінансових потоків, цільового використання та ризиків шахрайства [34]. Причиною цього є як обмеження у часі, так і низький рівень аудиторської скрупульозності.

Ще однією проблемою є етичний виклик та збереження незалежності аудитора. У сучасному бізнес-середовищі, де аудиторські фірми часто співпрацюють із великими клієнтами впродовж тривалого часу, існує ризик втрати об'єктивності та виникнення конфлікту інтересів. Незалежність аудитора — основа довіри до результатів перевірки, однак тиск з боку клієнтів, економічна залежність або навіть людський фактор можуть поставити під загрозу цю принципову засаду професії.

Не менш важливим викликом є зростання нормативного навантаження. У багатьох країнах спостерігається тенденція до ускладнення регуляторного середовища: змінюються вимоги до аудиту, впроваджуються нові стандарти (зокрема, Міжнародні стандарти аудиту – МСА), посилюється контроль з боку державних і професійних органів. Це змушує аудиторів постійно оновлювати свої знання, адаптувати внутрішні процедури та витрачати більше часу на дотримання формальних вимог, іноді на шкоду глибинному аналізу змісту господарських операцій.

Важливим аспектом сучасної проблематики аудиту є також довіра до аудиторської професії з боку суспільства. Після низки гучних фінансових скандалів, таких як банкрутство Enron чи Wirecard, значна частина громадськості поставила під сумнів ефективність та об'єктивність аудиту. Сумнівні практики, зловживання, поверхневі перевірки — усе це підірвало імідж професії. Тому актуальним стає питання підвищення прозорості роботи аудитора, розвитку інституту аудиторської відповідальності та налагодження ефективної комунікації з користувачами фінансової звітності.

Окрему складність становлять проблеми кадрового забезпечення аудиту. Брак кваліфікованих кадрів, недостатній рівень підготовки молодих спеціалістів, слабка мотивація до постійного професійного розвитку створюють додаткові ризики для якості аудиторських послуг. В умовах глобальної конкуренції за таланти, аудиторські фірми повинні інвестувати у підвищення кваліфікації, впроваджувати нові освітні моделі, стимулювати професійне зростання та етичну свідомість працівників.

Таким чином, сучасна аудиторська діяльність функціонує в умовах комплексних викликів, які вимагають системної адаптації, інновацій та переосмислення ролі аудиту в суспільстві. Щоб зберегти свою актуальність та довіру, аудит повинен змінюватися разом із світом — впроваджуючи цифрові технології, дотримуючись високих етичних стандартів, відповідаючи на нові потреби користувачів інформації та забезпечуючи прозорість і відповідальність у всіх аспектах своєї діяльності.

3.2. Напрямки розвитку та вдосконалення здійснення аудиту

У сучасному світі, де фінансова прозорість і довіра до бізнесу стають критично важливими для сталого розвитку економіки, роль аудиту суттєво трансформується. Аудит уже давно перестав бути лише технічною перевіркою бухгалтерських документів — сьогодні він виступає як складний аналітичний процес, що забезпечує якість інформації, яку приймають як внутрішні, так і

зовнішні стейкхолдери. У цьому контексті розвиток та вдосконалення аудиту є не лише професійним викликом, а й суспільною необхідністю. Існує низка ключових напрямів, які визначають траєкторію майбутнього аудиту.

Одним із ключових напрямів удосконалення аудиту є його цифровізація. Використання цифрових технологій дозволяє не лише підвищити точність та оперативність перевірок, але й вивести аудит на новий рівень аналітики. Як зазначають Карпенко Є. А. та Коба О. В., цифровізація аудиторських процесів сприяє автоматизації рутинних процедур і дозволяє аудиторам зосередитися на аналітичній та оціночній діяльності [17]. Автори підкреслюють, що в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій особливої актуальності набувають програмні платформи для моніторингу ризиків у режимі реального часу, що забезпечує безперервний аудит (continuous auditing).

Завдяки впровадженню цифрових технологій, таких як великі дані (Big Data), штучний інтелект, машинне навчання, автоматизація процесів та хмарні обчислення, аудит набуває нової якості. Аналітика великих даних дозволяє аудиторам вивчати всю сукупність операцій, а не лише вибіркові зразки, що підвищує рівень точності та своєчасності аудиторських висновків. Водночас застосування штучного інтелекту допомагає оперативно виявляти аномалії, ризики шахрайства чи відхилення від стандартів. Ці інструменти не замінюють аудитора, але значно підсилюють його аналітичні можливості та ефективність.

Паралельно з розвитком цифрових інструментів, зростає значення внутрішнього аудиту, особливо у сфері державного управління. Максимова І. акцентує увагу на необхідності системної модернізації внутрішнього аудиту бюджетних установ шляхом інтеграції ризик-орієнтованого підходу, покращення професійної підготовки аудиторів та впровадження єдиних стандартів внутрішнього контролю [24]. Подібні міркування висловлюють і Лихін Д. А., Крамаренко І. В. та Романюк А. С., які наголошують на важливості побудови ефективної системи внутрішнього аудиту на основі принципів корпоративного управління, прозорості та відповідальності [22]. Вони пропонують низку

практичних заходів, зокрема – створення незалежного структурного підрозділу внутрішнього аудиту та впровадження політик управління конфліктом інтересів.

Особливе місце займає аудит у сфері охорони праці. Ніпіаліді О. та Васильчишин О. зазначають, що для ефективного здійснення аудиту з охорони праці необхідно поєднувати методологічні підходи із сучасними ІТ-інструментами, такими як електронні карти ризиків, цифрові протоколи перевірок і бази даних порушень [31]. Такий підхід дозволяє не лише забезпечити відповідність нормативним вимогам, але й запобігати потенційним загрозам ще до їх реалізації.

Іншим важливим вектором розвитку аудиту є розширення його функціональних меж. Як підкреслюють Цятковська О. та Примаченко О., державний аудит все частіше охоплює не лише фінансові показники, але й нефінансові активи – такі як державне майно, природні ресурси, інтелектуальна власність [56]. Це потребує оновлення методик оцінювання ефективності управління такими активами, розширення кола об'єктів аудиту та залучення фахівців із суміжних сфер.

Особливого значення набуває застосування штучного інтелекту в аудиторській діяльності. М. Schreyer та його колеги у кількох дослідженнях демонструють ефективність використання нейронних мереж (зокрема, автоенкодерів і adversarial autoencoders) для виявлення аномалій у великих обсягах бухгалтерських даних [64; 65]. Такі алгоритми здатні виявляти приховані закономірності, які залишаються недоступними для традиційних методів перевірки. У свою чергу, Hemati H., Schreyer M. та Borth D. досліджують концепцію «безперервного навчання» (continual learning) як механізм удосконалення безперервного аудиту, що дозволяє системам адаптуватися до нових фінансових патернів без втрати попередніх знань [61].

Ще одним перспективним напрямом є створення інфраструктури для аудиту систем штучного інтелекту. Waltersdorfer L. та інші автори пропонують концепцію AuditMAI – середовища, яке забезпечує можливість постійного моніторингу етичності, прозорості та справедливості алгоритмів [67]. Це

відкриває нову галузь аудиту – аудит алгоритмічних систем, з огляду на їх зростаючий вплив на прийняття рішень у бізнесі та державному управлінні.

Іншим важливим напрямом удосконалення аудиту є підвищення стандартів професійної етики та незалежності. Суспільство очікує від аудитора не лише технічної компетентності, а й моральної бездоганності. У цьому контексті має посилюватися інституційна основа етичного регулювання: впровадження кодексів доброчесності, регулярне проходження тестів на конфлікт інтересів, прозоре декларування взаємовідносин з клієнтами та посилення контролю за незалежністю аудиторських фірм. Професійні організації мають не лише формально стежити за дотриманням норм, а й створювати культуру відповідальності, де порушення етики сприймається як серйозна загроза репутації всієї галузі.

Удосконалення аудиту також вимагає оновлення та гармонізації стандартів аудиторської діяльності. Міжнародні стандарти аудиту постійно оновлюються, однак їх адаптація в національне законодавство часто відбувається із запізненням. Уніфікація правил, підвищення ролі принципів ризик-орієнтованого підходу, запровадження гнучких моделей аудиту для малого та середнього бізнесу — усе це сприяє тому, щоб аудит став більш релевантним, адаптивним до потреб різних суб'єктів господарювання та зрозумілим для користувачів.

Окремим і надзвичайно перспективним напрямом розвитку є інтеграція нефінансового аудиту, зокрема перевірки звітності зі сталого розвитку, екологічних, соціальних і управлінських показників (ESG). У XXI столітті вимірювання ефективності бізнесу виходить за межі фінансових результатів, і користувачі очікують об'єктивної перевірки інформації щодо впливу компаній на навколишнє середовище, права людини, корпоративну етику, гендерну рівність. Це вимагає розвитку методологій, відповідних критеріїв перевірки, підготовки фахівців, здатних проводити аудит нефінансових аспектів діяльності.

Невід'ємною складовою вдосконалення аудиту є розвиток людського капіталу. Удосконалення системи освіти, постійне підвищення кваліфікації, стимулювання міждисциплінарних компетенцій — усе це визначає якість

майбутнього аудиту. Аудитор повинен мати не лише знання в галузі обліку, оподаткування та законодавства, а й розуміти принципи ІТ-безпеки, поведінкової економіки, корпоративного управління. Важливим є також формування м'яких навичок — здатності до комунікації, адаптивності, критичного мислення, що дозволяють аудитору бути ефективним аналітиком, радником і посередником між різними зацікавленими сторонами.

Також важливою є комунікативна трансформація аудиту. Користувачі очікують не лише формального аудиторського висновку, а й зрозумілого, доступного пояснення ризиків, слабких місць внутрішнього контролю, можливостей покращення. Аудитор повинен змінити формат подачі інформації — замість технічної мови звітів дедалі частіше використовуються інтерактивні панелі, графіки, рекомендації, побудовані на принципах прозорості комунікації. Такий підхід робить аудит більш корисним для прийняття управлінських рішень і стратегічного планування.

Отже, розвиток і вдосконалення аудиту в сучасних умовах є багатовекторним процесом, який вимагає гнучкості, інноваційності та стратегічного бачення. Успішне оновлення аудиторської практики дозволить не лише зміцнити довіру до бізнесу, а й забезпечити сталий розвиток суспільства через прозорість, підзвітність і відповідальність. Аудит майбутнього — це не просто перевірка, це глибокий інструмент аналітики, консалтингу та розвитку, який здатен бути на крок попереду викликів і змін.

Висновки до 3 розділу

У третьому розділі було детально проаналізовано актуальні проблеми здійснення аудиту в сучасних умовах, а також окреслено ключові напрямки його розвитку та вдосконалення. Встановлено, що сучасна аудиторська діяльність стикається з низкою викликів, серед яких найпомітнішими є швидкий розвиток цифрових технологій, зростання вимог до прозорості фінансової звітності, дефіцит висококваліфікованих кадрів, проблема етичної відповідальності та

зниження довіри до аудиторських висновків. У контексті глобалізації, ускладнення бізнес-процесів та зростання ролі нефінансових показників ці виклики стають особливо гострими.

Разом із тим, сучасні умови створюють і нові можливості для трансформації аудиту. Впровадження інноваційних технологій, автоматизація аудиторських процедур, розвиток ризик-орієнтованого підходу, підвищення етичних стандартів, інтеграція екологічних і соціальних критеріїв у процес аудиту та посилення вимог до підготовки фахівців відкривають перспективи для підвищення ефективності, прозорості та суспільної значущості аудиторської професії. Вдосконалення методології, цифровізація, комунікативна гнучкість та переорієнтація аудиту на запити користувачів фінансової та нефінансової інформації є визначальними чинниками для формування сучасного аудиту як інструменту зміцнення довіри, підзвітності й стабільності економічного середовища.

Таким чином, вирішення наявних проблем і реалізація запропонованих напрямів розвитку дозволять суттєво підвищити якість аудиторських послуг, зміцнити професійну репутацію аудиторів та забезпечити їхню відповідність вимогам глобального ринку.

РОЗДІЛ 4. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

4.1. Педагогічні умови викладання бухгалтерських дисциплін

У системі професійної освіти викладання бухгалтерських дисциплін займає особливе місце, оскільки саме ці знання забезпечують фахівця необхідною базою для здійснення фінансової, аналітичної та управлінської діяльності в будь-якій галузі економіки. Бухгалтерський облік, аудит, оподаткування, фінансовий контроль — це не лише набір технічних знань, а й сфера, яка вимагає глибокого розуміння логіки економічних процесів, аналітичного мислення, точності та відповідальності. Ефективне викладання таких дисциплін потребує створення відповідних педагогічних умов, які дозволяють не лише передати знання, а й сформувати практичні навички, професійну мотивацію та здатність до самостійного мислення.

Таблиця 4.1.

Педагогічні умови викладання бухгалтерських дисциплін

№	Педагогічна умова	Сутність / короткий опис
1	Науково-методична обґрунтованість	Відповідність змісту дисциплін сучасним стандартам, оновлення з урахуванням практики
2	Залучення фахівців-практиків, дуальна освіта	Інтеграція теорії з практикою, заняття на підприємствах, кейси
3	Інноваційні	Кейс-метод, бізнес-симуляції, проєктне навчання,

	методи навчання	діяльнісний підхід
4	Професійна спрямованість навчання	Інтеграція теорії й практики, модульний підхід, робота з документацією
5	ІКТ у навчанні	Moodle, відеолекції, електронні підручники, тести, онлайн-ресурси
6	Ознайомлення з обліковим ПЗ	Вивчення 1С:Підприємство, М.Е.Дос, BAS, SAP, хмарні сервіси
7	Підготовка викладача до сучасного навчання	Методична грамотність, цифрова компетентність, інноваційне середовище
8	Розвиток самостійності студентів	Самостійна робота, мікропроекти, індивідуальні дослідження
9	Стимулювання самонавчання та прийняття рішень	Навчальне середовище, розвиток творчості, гнучке мислення
10	Історичний контекст	Традиції міждисциплінарності та практичного підходу у Східній Галичині
11	Співпраця з бізнесом	Дуальна освіта, автоматизація, модернізація програм
12	Проблемно-орієнтоване	Бізнес-ігри, практикум-наради, моделювання ситуацій

	навчання	
13	Формування критичного та аналітичного мислення	Дискусії, дослідження, колективне розв'язання кейсів
14	Розвиток професійної етики	Етичні дилеми, доброчесність, конфіденційність, кодекси бухгалтера
15	Індивідуалізація навчання	Диференційований підхід, урахування стилів навчання

Перш за все, важливо забезпечити науково-методичну обґрунтованість освітнього процесу. Це означає, що зміст дисциплін має відповідати сучасним вимогам ринку праці, оновленим стандартам бухгалтерського обліку (як національним, так і міжнародним), новітнім змінам у законодавстві та практиці ведення обліку. Педагог повинен бути не лише викладачем, а й практиком, який володіє актуальною інформацією та може адаптувати теоретичні знання до умов реального бізнес-середовища. Саме тому доцільно впроваджувати елементи дуальної освіти, залучати фахівців-практиків, проводити заняття на базі підприємств або з використанням реальних кейсів.

Одним із провідних напрямів модернізації викладання бухгалтерських дисциплін є впровадження інноваційних методів навчання. І. В. Варнавська переконливо доводить, що сучасна економічна освіта повинна ґрунтуватися на діяльнісному, компетентнісному та особистісно орієнтованому підходах, які стимулюють пізнавальну активність студентів і формують їх професійну мобільність [4]. Авторка підкреслює важливість використання кейс-методу, проєктного навчання, бізнес-симуляцій, що дозволяють моделювати реальні

виробничі ситуації та сприяють засвоєнню складного теоретичного матеріалу на практичному рівні.

На думку М. Л. Ростоки, однією з головних педагогічних умов ефективного викладання бухгалтерських дисциплін є забезпечення професійної спрямованості навчання через інтеграцію теоретичних знань із практикою [44]. У своїй дисертації вона розглядає моделі професійної підготовки обліковців та наголошує на необхідності впровадження модульного підходу, адаптації освітнього процесу до вимог роботодавців, а також формування здатності студентів працювати з первинною документацією, обліковими регістрами та програмним забезпеченням.

У сучасному освітньому середовищі важливою педагогічною умовою стає використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). У. В. Дудка зазначає, що застосування ІКТ сприяє індивідуалізації навчання, активізації пізнавальної діяльності, розвитку аналітичного мислення та формуванню навичок роботи з цифровими інформаційними системами [14]. Викладачам слід враховувати рівень цифрової компетентності студентів, використовуючи платформу Moodle, інтерактивні електронні підручники, відеолекції, тести, онлайн-консультації тощо.

Бухгалтерія давно вийшла за межі ручного обліку — сучасний облік неможливий без спеціалізованого програмного забезпечення. Тому обов'язковою педагогічною умовою є ознайомлення студентів із сучасними обліковими програмами, такими як 1С:Підприємство, М.Е.Дос, SAP, BAS, а також навчання роботі з електронною звітністю, базами даних, хмарними сервісами. Це дозволяє студентам не лише краще зрозуміти структуру бухгалтерського обліку, а й адаптуватися до умов майбутньої професійної діяльності.

Дослідження І. О. Шпак акцентує увагу на необхідності спеціальної підготовки викладачів економічних дисциплін до застосування сучасних педагогічних технологій [58]. Вона підкреслює, що без належної педагогічної підготовки навіть найсучасніші інструменти можуть виявитися неефективними. Серед основних педагогічних умов авторка виокремлює наявність інноваційного освітнього середовища, підвищення рівня цифрової та методичної грамотності

викладачів, а також формування мотивації до безперервного професійного розвитку.

О. В. Зайцев і М. Ю. Колтакова у своєму дослідженні наголошують на важливості створення навчального середовища, яке стимулює студентів до самостійного здобуття знань, творчого мислення та прийняття рішень у ситуаціях невизначеності [16]. Така умова особливо актуальна в підготовці майбутніх фахівців з обліку й фінансів, адже професійна діяльність у цій галузі вимагає вміння швидко адаптуватися до змін законодавства та умов ринку.

Особливе значення має організація самостійної роботи студентів, яку К. Ю. Гриценко розглядає як одну з ключових педагогічних умов формування професійної автономії здобувачів освіти [9]. Авторка пропонує застосування системи мікропроектів, електронних завдань та індивідуальних досліджень, що сприяють розвитку самодисципліни, відповідальності та навичок самоосвіти.

Історичний вимір бухгалтерської освіти також дає підстави для розуміння еволюції педагогічних умов. Дослідження О. Лемішовської показує, що ще в період Австро-Угорщини та Польщі на території Східної Галичини бухгалтерська освіта базувалася на тісному зв'язку з практикою та міждисциплінарному підході [21]. Це свідчить про те, що сучасні педагогічні моделі мають глибоке історичне підґрунтя та можуть розвиватися на основі кращих освітніх традицій.

Важливим чинником формування педагогічних умов є також стратегічне бачення розвитку бухгалтерської освіти загалом. В. М. Метелиця зазначає, що майбутнє цієї освіти пов'язане із впровадженням дуальної форми навчання, розширенням партнерств з бізнесом і автоматизацією облікових процесів [25]. Такий підхід передбачає тісну взаємодію закладів освіти з реальним сектором економіки, що дозволяє не лише оновлювати зміст навчальних програм, а й підвищувати якість підготовки фахівців.

Ще одним важливим чинником є професійна спрямованість навчання. Студенти мають розуміти практичну цінність знань, які вони отримують. З цією метою важливо впроваджувати у навчальний процес проблемно-орієнтовані завдання, моделювання професійних ситуацій, бізнес-ігри, практикум-наради.

Навчання має бути не пасивним засвоєнням формул і проводок, а активним зануренням у бухгалтерське середовище, де кожне завдання наближає студента до розуміння своєї майбутньої ролі як професіонала. Позитивно впливає на мотивацію й участь у проєктній діяльності, створення навчальних підприємств або симуляційних фірм, де студенти можуть на практиці спробувати себе в ролі бухгалтера.

Не менш важливою педагогічною умовою є розвиток критичного мислення та аналітичних здібностей. Бухгалтер повинен не лише фіксувати факти господарського життя, а й уміти їх аналізувати, знаходити помилки, оцінювати ризики, робити обґрунтовані висновки. Тому викладач має сприяти формуванню в студентів здатності логічно міркувати, аргументовано захищати власну позицію, розв'язувати складні задачі, що потребують креативного підходу. Для цього варто використовувати методи навчання, орієнтовані на дослідження, дискусії, колективне розв'язання кейсів.

Особливу увагу слід приділити формуванню професійної етики. У сучасних умовах прозорості бізнесу, відповідальності за фінансову звітність та протидії економічним злочинам питання етичної поведінки бухгалтера набуває надзвичайної ваги. Тому під час викладання бухгалтерських дисциплін слід акцентувати на поняттях доброчесності, відповідальності, конфіденційності, об'єктивності. Розгляд етичних дилем, практичних прикладів порушення норм етики, ознайомлення з професійними кодексами — усе це сприяє формуванню моральної зрілості майбутнього спеціаліста.

Ще однією умовою, яка визначає якість викладання бухгалтерських дисциплін, є індивідуалізація та диференціація навчання. Оскільки рівень початкової підготовки студентів може суттєво відрізнятися, викладач повинен застосовувати різні підходи до роботи з аудиторією: надавати додаткові матеріали для сильніших студентів, організовувати консультації для тих, хто відчуває труднощі, підтримувати різні стилі навчання — візуальний, аудіальний, практичний. Гнучкий підхід до освітнього процесу дозволяє зробити його більш ефективним і доступним для кожного.

Таким чином, викладання бухгалтерських дисциплін є складним педагогічним процесом, який потребує продуманих умов, орієнтованих не лише на передачу знань, а й на формування компетентного, етичного, технічно грамотного фахівця. Поєднання сучасних методів навчання, практичної спрямованості, інтеграції технологій, розвитку критичного мислення та врахування індивідуальних потреб студентів забезпечує високий рівень підготовки майбутніх бухгалтерів, здатних ефективно діяти в динамічному економічному середовищі.

4.2. Сучасні інструменти викладання бухгалтерських дисциплін

У ХХІ столітті викладання бухгалтерських дисциплін зазнало суттєвих трансформацій, що пов'язані зі стрімким розвитком інформаційних технологій, зміною освітньої парадигми та зростанням вимог до професійної підготовки фахівців у сфері обліку й аудиту. Традиційні форми навчання, засновані на викладацькому монолозі та роботі з друкованими підручниками, поступово втрачають ефективність у контексті цифрової епохи. Сучасний освітній процес потребує гнучких, інтерактивних, технологічно забезпечених інструментів, які дозволяють зробити вивчення бухгалтерських дисциплін не лише більш доступним і цікавим, а й максимально наближеним до реальних умов професійної діяльності.

Одним із базових напрямів трансформації викладання є впровадження цифрових засобів навчання. Як зазначають Ю. Руденко та співавтори, використання таких засобів, як навчальні платформи, електронні тренажери, симулятори бухгалтерського обліку та інтерактивні дошки, дає змогу наблизити освітній процес до реального професійного середовища [45]. Наприклад, застосування систем автоматизованого обліку типу BAS Accounting або M.E.Doc забезпечує студентів не лише теоретичними знаннями, а й практичними навичками роботи в умовах, наближених до професійної діяльності.

Одним із найпоширеніших сучасних інструментів є навчальне програмне забезпечення, що моделює середовище ведення бухгалтерського обліку. Зокрема, широке застосування мають такі програми, як 1С:Підприємство, BAS, М.Е.Дос, SAP, QuickBooks та інші. За їх допомогою студенти можуть навчатися складати первинні документи, формувати облікові регістри, готувати фінансову звітність, проводити інвентаризацію, здійснювати податкові розрахунки, вести облік заробітної плати тощо. Завдяки роботі в таких програмах формується ключова компетентність сучасного бухгалтера — здатність працювати з автоматизованими системами обліку, що є невід’ємною умовою працевлаштування та професійного успіху.

Сучасні вимоги до підготовки фахівців з обліку висувають необхідність переосмислення методології викладання. За словами П. Куцика, методологія бухгалтерського обліку змінюється у зв’язку з трансформацією комунікаційної парадигми управління: сьогодні особливу роль відіграють діджитал-комунікації, децентралізація обліку, мультидисциплінарність та інтероперабельність облікових систем [19]. Тому інтеграція освітніх інструментів із сучасними управлінськими системами (ERP, CRM) є важливою складовою підготовки студентів.

І.В. Варнавська наголошує, що ефективність засвоєння знань студентами економічних спеціальностей значно підвищується при використанні активних методів навчання: кейс-методу, проєктного навчання, рольових ігор та інтерактивного моделювання ситуацій [4]. Такі методи не лише активізують пізнавальну діяльність, а й формують у студентів критичне мислення, аналітичні здібності та навички командної роботи — ключові елементи професійної компетентності бухгалтера. Цей підхід дозволяє не лише засвоювати теоретичні знання, а й вчитися застосовувати їх на практиці, аналізувати фінансову інформацію, приймати рішення, оцінювати ризики. Викладачі активно використовують кейси з бухгалтерських помилок, податкових спорів, аудиторських перевірок, щоб навчити студентів мислити аналітично, бачити причинно-наслідкові зв’язки та розуміти відповідальність за свої дії як майбутніх професіоналів.

Інформаційні технології, які активно впроваджуються у сферу обліку, також стали важливою частиною освітнього процесу. Згідно з дослідженням Р. Скриньковського та співавторів, цифровізація бухгалтерського обліку змінила не лише саму професію бухгалтера, а й освітній підхід: викладання повинно орієнтуватися на володіння інформаційними системами, а не лише на традиційні методи реєстрації господарських операцій [50]. У цьому контексті важливим є вивчення архітектури цифрових платформ, навігації в електронних документах і розуміння принципів кібербезпеки.

Такі системи, як Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, а також спеціалізовані онлайн-курси на базі Coursera, Prometheus, Udemy, відкривають нові можливості для організації дистанційного навчання, самостійного вивчення матеріалів, контролю знань та зворотного зв'язку. Вони дозволяють поєднувати лекції, презентації, відеоінструкції, інтерактивні тести, практичні завдання та кейси, створюючи цілісне навчальне середовище. Такий підхід особливо важливий у період нестабільності (наприклад, під час війни чи карантину), коли доступ до традиційної аудиторної форми навчання ускладнений або неможливий.

Ще одним важливим інструментом викладання є використання відеоконтенту, вебінарів, подкастів, інтерактивних лекцій з візуалізацією складних понять за допомогою графіків, схем, анімацій. Такий мультимедійний супровід сприяє кращому розумінню матеріалу, особливо для студентів, які краще сприймають візуальну або аудіальну інформацію. Також зростає роль соціальних мереж як інструменту комунікації між викладачем і студентами, обміну навчальними матеріалами, обговорення професійних новин і змін у законодавстві в режимі реального часу.

Інтерактивність також реалізується через бізнес-симуляції та тренінги, що дають змогу моделювати діяльність підприємства у віртуальному просторі. Наприклад, студентам пропонується самостійно створити "навчальну фірму", розробити її облікову політику, вести документацію, готувати звітність та захищати власні рішення перед аудиторією. Таке навчання сприяє не лише

набуттю практичних навичок, а й розвитку комунікаційних, організаційних та управлінських умінь.

Безпека інформації в облікових системах також набуває важливого значення. Як відзначають Н.О. Чех та колеги, сучасні інструменти обліку пов'язані з ризиками витоку даних, кібератак та втрати фінансової інформації. Тому викладання дисциплін повинно включати аспекти управління інформаційною безпекою, що, на думку авторів, потребує міждисциплінарного підходу [57]. Формування цифрової грамотності бухгалтерів стає невід'ємною складовою освітніх програм.

На глобальному рівні особливої актуальності набуває впровадження інструментів Big Data в бухгалтерську освіту. У роботі Sun Y. та співавторів обґрунтовується, що ера великих даних вимагає нових аналітичних навичок у студентів, зокрема вміння опрацьовувати об'ємні масиви інформації, проводити візуалізацію, застосовувати статистичні алгоритми [66]. Це формує нову парадигму навчання, де ключову роль відіграють аналітичні платформи (Power BI, Tableau) і хмарні рішення.

Окремим явищем у викладанні облікових дисциплін стало використання генеративного штучного інтелекту, зокрема ChatGPT. Згідно з оглядовим дослідженням М.М. Dong та колег, ChatGPT дедалі частіше використовується як інструмент допомоги у навчанні: для генерування пояснень, створення задач, перевірки теоретичних знань, а також як засіб для самонавчання студентів [60]. Це дозволяє персоналізувати навчальний процес та підвищити ефективність самостійної роботи.

Штучний інтелект загалом створює передумови для трансформації освіти. У роботі Owos M.L. та співавторів описуються ключові переваги впровадження AI-технологій в освітній процес: автоматизація рутинних завдань, адаптивне навчання, аналітика освітньої поведінки [63]. У викладанні бухгалтерських дисциплін це означає використання розумних помічників, автоматичних систем оцінювання, індивідуалізованих траєкторій навчання.

Не менш важливо, що цифрові технології у сфері бухгалтерського обліку розкривають не лише можливості, а й низку ризиків, які повинні враховуватись у навчальному процесі. Бардаш С.В. та Грабчук І.Л. акцентують увагу на необхідності критичного осмислення впроваджених технологій, підготовки майбутніх бухгалтерів до роботи в умовах цифрових викликів, зміни трудових функцій і професійних етичних стандартів [1].

Крім того, сучасна педагогіка активно застосовує інструменти формувального оцінювання — рефлексивні щоденники, портфоліо, самоперевірки, взаємооцінювання, мікротести під час занять. Це дозволяє підтримувати зворотний зв'язок, коригувати освітній процес і забезпечувати індивідуальний підхід до кожного студента. Формується культура відповідального ставлення до навчання, що є необхідною умовою для якісної підготовки майбутнього бухгалтера.

У сучасному викладанні бухгалтерських дисциплін також зростає роль інтердисциплінарного підходу. Завдяки цифровим інструментам з'являється можливість поєднувати знання з обліку, права, менеджменту, ІТ-технологій у єдиний навчальний простір. Наприклад, студенти можуть працювати над міжпредметними проєктами, у яких необхідно не лише вести облік, а й оцінити податкові наслідки, правові ризики або фінансову доцільність рішень. Це дозволяє формувати цілісне економічне мислення, що відповідає вимогам сучасної практики.

Отже, сучасні інструменти викладання бухгалтерських дисциплін — це не просто технічні засоби чи модні тенденції. Це глибокі зміни в підході до професійної освіти, які дозволяють зробити процес навчання більш ефективним, гнучким і орієнтованим на практику. Вони сприяють не лише засвоєнню знань, а й розвитку особистості студента як майбутнього фахівця — самостійного, відповідального, критично мислячого і готового до викликів сучасного ринку праці.

Висновки до 4 розділу

Аналіз актуальних питань викладання бухгалтерських дисциплін у вищих навчальних закладах дає змогу зробити висновок, що підготовка майбутніх фахівців у сфері обліку вимагає глибокого переосмислення педагогічних підходів та активного впровадження сучасних освітніх інструментів. Успішне формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти значною мірою залежить від створення сприятливих педагогічних умов — мотивуючого освітнього середовища, поєднання теорії з практикою, індивідуалізації навчання, підтримки критичного мислення та комунікації між викладачем і студентом. У той же час вагому роль у модернізації викладання відіграють цифрові та інноваційні інструменти, які забезпечують інтерактивність, гнучкість, доступність навчального процесу та адаптацію до змін сучасного ринку праці.

До ефективних інструментів викладання належать програмне забезпечення для ведення бухгалтерського обліку, електронні освітні платформи, кейс-метод, бізнес-симуляції, відеоконтент, формувальне оцінювання та інтегровані міждисциплінарні підходи. Їхнє застосування дозволяє готувати студентів не лише як знавців теоретичних основ, а як практично підготовлених, технологічно грамотних і соціально відповідальних фахівців. Таким чином, модернізація педагогічних умов і методичних засобів викладання бухгалтерських дисциплін є необхідною умовою для забезпечення якості вищої економічної освіти в умовах динамічного соціально-економічного розвитку.

ВИСНОВКИ

Аудит як складова частина фінансово-економічного контролю є важливим інструментом забезпечення прозорості, достовірності та законності фінансової інформації в умовах динамічного розвитку ринкової економіки. Теорія та методика аудиту становлять комплекс знань, що включає загальні принципи, концепції, підходи й інструменти, які застосовуються під час проведення аудиторських перевірок. Теоретична основа аудиту визначає його сутність, мету, функції та місце в системі економічного регулювання, а методика — конкретизує способи реалізації теоретичних положень у практиці аудиторської діяльності.

Аудит має декілька видів залежно від мети та суб'єкта перевірки, зокрема фінансовий, внутрішній, зовнішній, обов'язковий, ініціативний, екологічний, інформаційний тощо. Його здійснення ґрунтується на чітко визначеному нормативно-правовому полі, яке в Україні охоплює Закон «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», стандарти аудиту, етичні кодекси, міжнародні нормативи тощо. Саме регламентованість аудиторської діяльності гарантує її прозорість, об'єктивність та відповідність міжнародним вимогам.

Історія розвитку теорії аудиту охоплює декілька важливих етапів — від зародження контролю в Стародавньому світі до формування аудиту як самостійної професійної діяльності в умовах капіталізму. Значний внесок у розвиток аудиторської науки зробили такі вчені, як Р. Монтгомері, Л. Ріфкінд, Дж. Робертсон, Дж. Кетлет та інші. З часом формувалися нові підходи до обґрунтування методології аудиту, що враховували зміни у фінансовому обліку, правовому регулюванні та інформаційних технологіях.

Методи аудиту включають сукупність прийомів, процедур та способів дослідження фінансово-господарської діяльності підприємств, зокрема аналіз документів, інвентаризацію, опитування, спостереження, аналітичні процедури, тестування систем внутрішнього контролю тощо. Порядок проведення аудиту визначається етапністю: планування, збір доказів, формування висновків,

складання звітності. При цьому особливу увагу приділяють дотриманню стандартів, об'єктивності висновків та конфіденційності інформації.

ТОВ «РУНА» є вітчизняним багатопрофільним підприємством, що спеціалізується на оптово-роздрібній торгівлі будівельними матеріалами, товарами для ремонту та облаштування житла. Структура підприємства охоплює мережу магазинів, складське господарство, транспортно-логістичний сектор, що обумовлює багаторівневу організацію господарських процесів. Діяльність ТОВ «РУНА» характеризується стабільною динамікою розвитку, розширенням асортименту продукції та ринків збуту, що зумовлює необхідність ефективного управління ресурсами, точного обліку та надійної системи внутрішнього контролю. Економічна діяльність підприємства супроводжується значними фінансовими потоками, високою оборотністю товарів і широким спектром розрахункових операцій. Це, у свою чергу, ставить підвищені вимоги до об'єктивності фінансової звітності та адекватності облікової політики, що створює підґрунтя для необхідності систематичного аудиту.

Особливості організації аудиту на підприємстві зумовлені його галузевою належністю, масштабом діяльності та характером основних операцій. Основними об'єктами аудиторської перевірки є: облік товарно-матеріальних цінностей, витрати на логістику, операції з постачальниками, а також розрахунки з бюджетом і фінансовими установами. У процесі аудиту на ТОВ «РУНА» доцільним є застосування сучасних аналітичних інструментів, зокрема ABC-аналізу витрат за видами діяльності, який дозволяє структуровано оцінити частку витрат за окремими функціональними блоками та визначити зони з найбільшою концентрацією ресурсів. Проведений аналіз виявив, що лєвова частка витрат припадає на закупівлю, транспортування та зберігання товарів, що свідчить про доцільність акцентування уваги аудитора на цих напрямках у межах перевірки. Враховуючи ризик-орієнтований підхід до планування аудиту, особлива увага приділяється перевірці правильності формування первинних документів, обґрунтованості управлінських рішень у сфері закупівель, відповідності умов договорів з постачальниками вимогам чинного законодавства, а також оцінці

внутрішніх контрольних процедур на підприємстві. Загалом, організація аудиту на ТОВ «РУНА» є прикладом адаптації класичних підходів до аудиту до реалій конкретного суб'єкта господарювання. Інтеграція елементів теоретичного осмислення — таких як принцип суттєвості, вибірковість, аудиторський ризик і достовірність доказів — із практичними інструментами аналітичної обробки даних сприяє підвищенню ефективності перевірки та формуванню об'єктивного аудиторського висновку.

Сучасна аудиторська практика стикається з низкою проблем, серед яких — недостатній рівень довіри до аудиторських висновків, низька якість деяких послуг, дефіцит кваліфікованих кадрів, вплив цифрової трансформації та складність перевірки складних фінансових інструментів. У таких умовах зростає актуальність пошуку нових напрямків розвитку аудиту: автоматизація процесів, інтеграція з інформаційними системами обліку, розвиток незалежності та етики, підвищення вимог до сертифікації аудиторів, адаптація до ризик-орієнтованого підходу.

Важливу роль у формуванні якісної аудиторської практики відіграє підготовка майбутніх фахівців, яка значною мірою залежить від педагогічних умов викладання бухгалтерських і аудиторських дисциплін. Створення інтерактивного освітнього середовища, поєднання теоретичних знань з практикою, розвиток критичного мислення та індивідуалізація навчання є основою для формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти. У цьому контексті особливого значення набуває використання сучасних інструментів викладання — програмного забезпечення для бухгалтерського обліку, електронних платформ, кейс-методів, ділових ігор, інтерактивних симуляцій, що сприяють ефективнішому засвоєнню знань і навичок, необхідних для роботи в умовах цифрової економіки.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що сучасна теорія та методика аудиту перебувають на етапі активного розвитку та трансформації під впливом змін у нормативно-правовому середовищі, економічних реаліях і технологічному прогресі. Теоретичні основи аудиту формуються на базі

міжнародного досвіду, історичних надбань науки та практичних викликів сьогодення. Методика ж виконує роль адаптивного інструментарію, який дозволяє аудиторам якісно здійснювати перевірки, формувати обґрунтовані судження та сприяти ефективному корпоративному управлінню.

Вивчення організаційно-економічної діяльності ТОВ «РУНА» та особливостей проведення аудиту на цьому підприємстві показало, що застосування гнучких методичних підходів, таких як ABC-аналіз витрат, ризик-орієнтоване планування й аналітичні процедури, значно підвищує ефективність аудиторського процесу. Разом з тим, виявлено низку проблем: недостатній рівень автоматизації облікових процесів, обмежене використання аналітичних методів та потреба в удосконаленні внутрішнього контролю.

Для подальшого розвитку теорії та методики аудиту пропонується:

1. Удосконалити нормативно-правову базу аудиторської діяльності відповідно до міжнародних стандартів, з урахуванням національних особливостей.
2. Поглибити науково-методичне забезпечення аудиту, зокрема шляхом розробки галузевих методичних рекомендацій, адаптованих до цифрової економіки.
3. Інтегрувати сучасні інформаційні технології в аудиторську практику (Big Data, штучний інтелект, блокчейн) для забезпечення більшої точності та ефективності перевірок.
4. Посилити етичні засади професії аудитора, зокрема щодо незалежності, конфіденційності та відповідальності.
5. Підвищити якість аудиторської освіти, запровадивши новітні педагогічні технології, міждисциплінарні підходи та активну співпрацю з бізнес-середовищем.

Таким чином, розвиток теорії та методики аудиту має бути спрямований не лише на вдосконалення технічних аспектів перевірки, а й на формування довіри до аудиту як інституції. Лише за умови комплексного підходу до теоретичних, методичних, практичних і освітніх аспектів можливо забезпечити сучасному аудиту гідне місце у системі корпоративного та державного контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бардаш С.В., Грабчук І.Л. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.18>. (дата звернення: 15.05.2025).
2. Бондаренко О.М. Конспект лекцій з дисципліни «Організація і методика аудиту». Київ: НАУ, 2023. 105 с. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/60944> (дата звернення: 15.05.2025).
3. Бондаренко О.М., Матвєєва О.О., Руденко Л.І. Організація і методологія проведення аудиту основних засобів та шляхи його вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-24> (дата звернення: 15.05.2025).
4. Варнавська І. В. Аспекти застосування інноваційних методів навчання під час викладання економічних дисциплін. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2021. Серія: Економіка. № (5). С. 104-111. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.5.13>. (дата звернення: 15.05.2025).
5. Васільєва Л. М., Бондарчук Н. В., Бондарчук О. П., Історія бухгалтерського обліку : навч. посіб. Дніпро : Типорграфія «Стандарт» (ПП Бойко В. В.), 2016. 224 с. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/578> (дата звернення: 15.05.2025).
6. Візіренко С., Макаріхін С. Методичні аспекти аудиту фінансової звітності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 4(29). С. 170–176. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/658> (дата звернення: 15.05.2025).
7. Гай О., Кононенко Л., Черновол О. Податковий аудит в умовах цифровізації: сучасний стан, проблеми, перспективи. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. С. 95–100. DOI: <https://doi.org/10.32782/2023-54-16> (дата звернення: 15.05.2025).
8. Гевлич Л.Л., Гевлич І.Г. Методи аудиту: міжнародне та національне трактування. *Modern Economics*. 2017. № 4. URL:

<https://modecon.mnau.edu.ua/audit-methods-international-and-national-interpretation/>

(дата звернення: 15.05.2025).

9. Гриценко К. Ю. Організаційно-педагогічні умови управління самостійною роботою студента у контексті вивчення соціально-економічних дисциплін. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін*. 2018. № 1(6). С. 20–23. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/5433>. (дата звернення: 15.05.2025).

10. Гузева Г.О. Організація і методика формування, аналізу та аудиту Звіту про власний капітал підприємства : магістер. диплом. робота. Київ: НАУ, 2023. 128 с. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/62025> (дата звернення: 15.05.2025).

11. Гуцаленко Л., Альошин В. Напрями діджиталізації аудиту безперервності діяльності підприємств – передумова підвищення його ефективності. *Вісник Економіки*. 2023. № 1(15). С. 45–50. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1613> (дата звернення: 15.05.2025).

12. Гуцаленко О. Регулювання незалежного аудиту в Україні в умовах євроінтеграції. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. №4. С. 154-169.

URL: <http://socrates.vsau.org/repository/card.php?lang=uk&id=22751> (дата звернення: 15.05.2025).

13. Даценко Г., Кудирко О. Особливості проведення аудиту основних засобів на виробничих підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-32> (дата звернення: 15.05.2025).

14. Дудка У. В. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх економістів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2020. Т. 16, С. 123-138. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v16i1.694>. (дата звернення: 15.05.2025).

15. Жидєєва Л. І., Колісник О. П., Салямон-Міхєєва К. Д. Аудит: навч. посіб. Ірпінь, 2019. 312 с. URL: <https://dpu.edu.ua/?view=article&id=1788:audyt-navchalnyi-posibnyk&catid=2> (дата звернення: 15.05.2025).
16. Зайцев О.В. Педагогічні умови формування професійної компетентності студентів спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Вип. 26. Ч. 2. С. 79-83. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/64446>. (дата звернення: 15.05.2025).
17. Карпенко Є. А., Коба О. В. Підвищення якості аудиту в умовах діджиталізації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 1(01). С. 56–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-9> (дата звернення: 15.05.2025).
18. Кочин Т. М. Сучасний стан аудиту в Україні та напрями розвитку аудиту якості фінансової звітності. *Економічний простір*. 2020. № 153. С. 97–104. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-17> (дата звернення: 15.05.2025).
19. Куцик П. Вектори зміни методології бухгалтерського обліку в умовах трансформації комунікаційної парадигми в системі стратегічного управління. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. С. 104–110. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-104> (дата звернення: 15.05.2025).
20. Легенчук С. Ф. Фінансова звітність за сегментами: історичні аспекти, актуальні проблеми та перспективи розвитку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2016. Вип. 2-3. С. 228-239. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=ptmbo_2016_2-3_15 (дата звернення: 15.05.2025).
21. Лемішовська О. Бухгалтерська освіта і студійний вишкіл профільних фахівців на території Східної Галичини в австро-угорський і польський періоди. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. С. 44–49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-44>. (дата звернення: 15.05.2025).

22. Лихін Д. А., Крамаренко І. В., Романюк А. С. Удосконалення системи внутрішнього аудиту, пропозиції та перспективи розвитку щодо практичної його реалізації. *Підприємництво та інновації*. 2021. № 17. С. 83–87. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/17.16> (дата звернення: 15.05.2025).

23. Лопоносова Н.П. Особливості правового регулювання аудиторської діяльності. *Наукові записки. Серія: Право*. Випуск 8. Спецвипуск. 2020. С. 272–275. URL: <https://cusu.edu.ua/ua/nz-pravo-arhiv/586-general-information/naukovi-chasopysy-tdpu/naukovi-chasopysy-pravo/publikatsii/15101-osoblyvosti-pravovoho-rehulyuvannya-audytorskoyi-diynalnosti> (дата звернення: 15.05.2025).

24. Максимова І. Напрями вдосконалення внутрішнього аудиту бюджетних установ. *Економіка та суспільство*. 2022. № 35. С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-37> (дата звернення: 15.05.2025).

25. Метелиця В. М. Тенденції розвитку бухгалтерської освіти. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. 2019. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/tendencii-rozvitku-buhgalterskoi-osviti.html> (дата звернення: 15.05.2025).

26. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг Видання 2016–2017 років. Частина I. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf) (дата звернення: 15.05.2025).

27. Мулик Я. Розвиток організаційно-методичних аспектів аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. С. 180–185. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-26> (дата звернення: 15.05.2025).

28. Нагорний П.Д., Базюк Д.С. Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством. *Трансформаційна економіка*. № 1 (01), 2023. С. 44–49. URL: <https://www.transformations.in.ua/index.php/journal/article/view/8> (дата звернення: 15.05.2025).

29. Назарова К., Комірна О., Негоденко В. Антикоруційний аудит. *Scientia fructuosa*. 2020. № 3. С. 113–122. DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2020\(131\)08](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2020(131)08) (дата звернення: 15.05.2025).
30. Ніколаєнко М.О. Організація і методика аудиту фінансового стану підприємства : магістер. диплом. робота. Київ: КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2023. 154 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/42177> (дата звернення: 15.05.2025).
31. Ніпіаліді О., Васильчишин О. Питання вдосконалення аудиту з охорони праці. *Електротехнічні та інформаційні системи*. 2020. № 1. С. 164–169. DOI: <https://doi.org/10.35774/app2020.01.164> (дата звернення: 15.05.2025).
32. Огійчук М.Ф., Рагуліна І.І., Новіков І.Т. Аудит: навчальний посібник. 4-те вид., перероб. і допов. Київ: Алерта, 2020. 852 с. URL: https://profbook.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=5174&download_id=118&srsId=AfmBOopkr8Wj8O3OjH3eDXiAQ53bmqPZnuko6Tp30EA0Lh72NVlAY1f0 (дата звернення: 15.05.2025).
33. Онищенко В.Є., Головченко Є.Ю. Особливості ведення аудиторської діяльності у Франції: адаптація французького досвіду до умов вітчизняної економіки. *Держава та регіони*. 2018 р. № 6 (105). С. 115-119. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2018/6_2018/19.pdf (дата звернення: 15.05.2025).
34. Очеретько Т. І., Євсєєнко В. О. Актуальні проблеми аудиту операцій з грошовими коштами підприємства. *Наука і освіта: сучасні тенденції розвитку*. 2019. № 3. С. 35–40. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/28-ekonomika/33-aktualni-problemi-audit-operatsij-z-groshovimi-koshtami-pidpriemstva> (дата звернення: 15.05.2025).
35. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік як наука: від основ до наукової картини світу : колективна монографія. Київ : Центр учбової л-ри, 2021. С. 319. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/items/da6fe3ca-232e-486f-9f25-0e0a3b1b8b8a> (дата звернення: 15.05.2025).
36. Подоляничук О. Державне регулювання аудиторської діяльності та незалежного аудиту в Україні. Історико-теоретичні аспекти розвитку обліку,

контролю і аналізу в Україні та світі: колективна монографія. Вінниця: 2015. 266 с. URL: <http://repository.vsau.org/card.php?lang=en&id=9311> (дата звернення: 15.05.2025).

37. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 12.09.2019 № 3125-XII. Відомості Верховної Ради України, 2019, № 23, С. 243. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

38. Про аудиторську діяльність : Закон України № 3125-XII від 22.04.1993 р. (зі змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12> (дата звернення: 15.05.2025).

39. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання: Постанова КМУ від 27.03.2019 № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

40. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм: Постанова КМУ від 10.08.2004 № 1017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

41. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування: Постанова КМУ від 27.12.2018 № 1147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

42. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту державних (регіональних) цільових програм: Постанова КМУ

від 29.08.2018 № 692. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/692-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

43. Прохорова Л., Юхименко Є. Аналіз сучасного стану та проблеми реформування і розвитку аудиторської діяльності в Україні на основі міжнародного досвіду. *Молодий вчений*. 2019. № 6(70). С. 180–184. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-6-70-40> (дата звернення: 15.05.2025).

44. Ростока М. Л. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Українська інженерно-педагогічна академія. Харків, 2017. 252 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0417U003392>. (дата звернення: 15.05.2025).

45. Руденко Ю., Демиденко О., Руденко О., Бакляк Ю. Використання цифрових засобів у навчанні фінансово-обліковим дисциплінам. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. Т. 12, № 7. С. 90–94. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i7-013>. (дата звернення: 15.05.2025).

46. Савицька Т. А. Особливості організації аудиту у воєнний час. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2023. Т. 1, № 15. С. 1–6. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/13709> (дата звернення: 15.05.2025).

47. Садовська І., Нагірська К. Організація внутрішнього аудиту нефінансових активів державних установ. *Економіка та суспільство*. 2024. № 70. С. 210–215. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-167> (дата звернення: 15.05.2025).

48. Сиротюк Г., Сиротюк К. Методичні особливості аудиту виробничих запасів. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія «Економіка АПК»*. 2015. № 22(1). С. 92–97. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vlnau_econ_2015_22\(1\)_18](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vlnau_econ_2015_22(1)_18) (дата звернення: 15.05.2025).

49. Сілівончик О., Скрипник М. Організація обліку та методика аудиту грошових коштів на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-42> (дата звернення: 15.05.2025).

50. Скриньковський Р., Гладун В., Крамар М. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку на підприємстві. *Path of Science*. 2019. Т. 5, № 2. С. 3001–3010. DOI: <https://doi.org/10.22178/pos.43-3>. (дата звернення: 15.05.2025).

51. Скрипник М.І., Григоревська О.О., Радіонова Н.Й. Удосконалення організації і методики аудиту виробничих запасів на підприємстві. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2016. № 2-3 (35). С. 378–398. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=ptmbo_2016_2-3_26 (дата звернення: 15.05.2025).

52. Слюсаренко В.Є. Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни «Організація і методика аудиту». Ужгород: УжНУ, 2015. 249 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/14224> (дата звернення: 15.05.2025).

53. Ткаченко О., Шендрик К. Вивчення методики проведення аудиту виробничих запасів на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-48> (дата звернення: 15.05.2025).

54. ТОВ «ПУНА». URL: <https://opendatabot.ua/c/30980610> (дата звернення: 15.05.2025).

55. ТОВ «ПУНА». URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/30980610/ (дата звернення: 15.05.2025).

56. Цятковська О., Примаченко О. Особливості державного аудиту нефінансових активів в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2(49). С. 302–306. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a42adef5-8e09-4fb1-9248-840e1a9d9fa4/content> (дата звернення: 15.05.2025).

57. Чех Н.О., Конопліна О.О., Мізік Ю.І. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку та пов'язані ризики безпеки. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2021. Вип. 55. С. 189–193. DOI: <https://doi.org/10.32843/infract55-31> (дата звернення: 15.05.2025).

58. Шпак І. О. Педагогічні умови підготовки викладачів економічних дисциплін університетів до використання сучасних педагогічних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2020. 245 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0420U101403> (дата звернення: 15.05.2025).

59. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. № 3. Т. 29 (68). С. 173–180. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=UZNNU_econ_2018_29_3_35 (дата звернення: 15.05.2025).

60. Dong M.M., Stratopoulos T.C., Wang V.X. A Scoping Review of ChatGPT Research in Accounting and Finance. *arXiv preprint*. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2412.05731>. (дата звернення: 15.05.2025).

61. Hemati H., Schreyer M., Borth D. Continual Learning for Unsupervised Anomaly Detection in Continuous Auditing of Financial Accounting Data. *arXiv preprint*. 2021. URL: <https://arxiv.org/abs/2112.13215> (дата звернення: 15.05.2025).

62. International standard on auditing. URL: <https://www.frc.org.uk/OurWork/Publications/APB/200-Objective-and-general-principlesgoverning-an.pdf> (дата звернення: 15.05.2025).

63. Owoc M.L., Sawicka A., Weichbroth P. Artificial Intelligence Technologies in Education: Benefits, Challenges and Strategies of Implementation. *arXiv preprint*. 2021. URL: <https://arxiv.org/abs/2102.09365>. (дата звернення: 15.05.2025).

64. Schreyer M., Sattarov T., Borth D., Dengel A., Reimer B. Detection of Anomalies in Large Scale Accounting Data using Deep Autoencoder Networks. *arXiv preprint*. 2017. URL: <https://arxiv.org/abs/1709.05254> (дата звернення: 15.05.2025).
65. Schreyer M., Sattarov T., Schulze C., Reimer B., Borth D. Detection of Accounting Anomalies in the Latent Space using Adversarial Autoencoder Neural Networks. *arXiv preprint*. 2019. URL: <https://arxiv.org/abs/1908.00734> (дата звернення: 15.05.2025).
66. Sun Y., Li J., Lu M., Guo Z. Study of the Impact of the Big Data Era on Accounting and Auditing. *arXiv preprint*. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2403.07180>. (дата звернення: 15.05.2025).
67. Waltersdorfer L., Ekaputra F. J., Miksa T., Sabou M. AuditMAI: Towards An Infrastructure for Continuous AI Auditing. *arXiv preprint*. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2406.14243> (дата звернення: 15.05.2025).